

Elina Kiiski-Kataja, Teppo Turkki ja Jukka Vahti
sekä työryhmä Oskari Eronen, Veera Heinonen,
Paula Olavinsilta ja Sinikukka Saari

MAAILMAN- POLITIIKAN DYNAMIIKKA MURROKSESSA

Missä ovat toiminnan mahdollisuudet?

Sitran muistio

© Sitra 2026

Maaailmanpolitiikan dynamiikka murroksessa – missä ovat toiminnan mahdollisuudet?

Kirjoittajat: Elina Kiiski-Kataja, Teppo Turkki ja Jukka Vahti (Sitra)
sekä työryhmä Oskari Eronen (CMI), Veera Heinonen (Sitra),
Paula Olavinsilta (CMI) ja Sinikukka Saari (Ulkopoliittinen instituutti)
Toimitussihteeri: Anna Solovjew-Wartiovaara

Taitto: Grano Oy

ISBN 978-952-347-468-0 (PDF) www.sitra.fi

ISSN 2737-1034 (PDF) www.sitra.fi

Sitran muistiot ovat tulevaisuustyömme taustaksi tuotettuja sisältöjä.

Sisällys

Esipuhe	5
Tiivistelmä	6
Sammanfattning	7
Summary	8
1. Johdanto	9

MUUTOS

2. Maailmanpolitiikan ideologinen murros raamittaa voimapolitiikan ja ketterien verkostojen aikakautta	10
Ideologisuuden ja pragmatismien jännite tulee näkyväksi ja konkreettiseksi	11
Monien todellisuuksien maailma	13
Keskeisiä siirtymiä: Mennyt toimintamalli vs. uusi aikakausi	14

REUNA EHDOT

3. Suomen maantieteellinen ja poliittinen sijainti	16
Nato ja transatlanttiset suhteet etsivät suuntaansa	17

MAHDOLLISUUDET

4. Euroopan unioni voi kääntää taloudellisen suorituskykynsä myös strategiseksi toimijuudeksi	20
Sisämarkkinat sekä uusi teknologia- ja teollisuuspolitiikka ovat geopoliittisen toimintakyvyn ytimessä	22
Päätöksenteko voi olla moninaista, mutta sen täytyy olla aina strategista	22
Tulevaisuuden globaalia EU:ta voi ajatella luovasti	23
Illiberaali tulevaisuus voi kääntää EU:n suunnan	25
Mitä EU:n tulevaisuus merkitsee Suomen näkökulmasta?	26

5. Keskivallat geopoliittisen murroksen ytimessä	28
Miksi keskivallat nousevat juuri nyt?	29
Toimintamalleina pragmaattisuus, tilannekohtaiset koalitiot ja vaihtuvien kokoonpanojen yhteistyö	29
Mitä keskivaltakehitys tarkoittaa Suomelle?	31
6. Lopuksi: Miten pieni maa voi navigoida rauhattomassa maailmassa?	33
Tulevaisuuksien avartamista: Tulevaisuustaulukot ja skenaariot	37
Kolme skenaariota maailmanpolitiikan toimintaympäristöstä	42
Tulevaisuustaulukko, skenaario ja skenaariokehikko	44
Lähteet	45
Kirjoittajat ja työryhmä	47

Esipuhe

Maailmanpolitiikan toimintaympäristö on nopeassa ja monitahoisessa murroksessa. Voimatasapainon muutokset, geopoliittiset jännitteet sekä taloudellinen ja teknologinen kilpailu kietoutuvat yhteen sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän rapautumisen kanssa. Näiden kehityskulkujen yhteisvaikutuksena tulevaisuutta ei enää voida hahmottaa yhden, totutun kehityspolun kautta.

Epävakaan siirtymä- ja murrosvaiheen jatkuessa tarvitsemme entistä laajemman kirjon näkökulmia toimintaympäristön muutosten tarkasteluun. **Samalla tarvitaan rohkeutta analysoida erilaisia maailmanpolitiikan dynamiikkoja, jotka voivat määrittää Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittiset toimintamahdollisuudet tulevina vuosina.** Ennakointi tarjoaa tähän työhön välineitä, jotka ovat nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä välttämättömiä.

Suomen ja muiden pienten valtioiden on siirryttävä passiivisesta sääntöjen noudattajan roolista aktiiviseksi järjestyksen puolustajaksi ja rakentajaksi. Tästä osuvin esimerkki on Suomen, Pohjoismaiden ja Euroopan unionin tuki Ukrainan puolustussodalle.

Globaali hajaannus vahvistaa väijäämättä alueellista yhteistyötä, sillä Suomi ja muut Pohjoismaat eivät halua – ja kokonsa puolesta pysty – toimimaan tempoilevasti ja transaktionaalisesti, vaan haluavat pitää kiinni vanhan järjestyksen toimintatavoista.

Sääntöpohjaisuuden varaan rakennettu EU ei voi liioin omaksua edunvalvonnassaan murskapolitiikkaa tai puhtaasti transaktionaalista toimintamallia ilman, että sen perusta heikkenee. Unionilla on kuitenkin käyttämättönyt vipua suhteessa muihin suurvaltoihin, ja kriisit voivat myös ainakin osittain luoda edellytyksiä tämän potentiaalın realisoitumiselle.

Uusi maailmanjärjestys ei ole vielä syntynyt. Sen muotoa tulevat muokkaamaan erityisesti Ukrainan sodan päätyminen, Lähi-idän uusi dynamiikka, muiden toimijoiden reaktiot Kiinan vaikutusvallan kasvuun sekä Yhdysvaltojen sisäinen suunta. ”Maailmanjärjestyksen murroksen fundamentaalisuutta aliarvioidaan helposti, koska vanhan järjestyksen pilarit ovat yhä osin pysyissä,” toteaa yksi muistion työstössä mukana olleista kumppaneistamme.

Sitra on tuottanut tämän ennakointimuistion yhteistyössä Ulkopoliittisen instituutin sekä CMI – Martti Ahtisaari Peace Foundationin kanssa. Lämmin kiitos kumppaneillemme tärkeästä yhteistyöstä sekä kaikille muistion varhaisessa vaiheessa kommentteja antaneille, erityisesti Suomen pysyvän Nato-edustuston erityisasiantuntija Pete Piiraiselle.

Veera Heinonen

johtaja

Ennakointi ja koulutus

Elina Kiiski-Katja

johtava asiantuntija

Ennakointi ja koulutus

Tiivistelmä

Tämä ennakkointimuistio tarkastelee Suomen nopeasti muuttuvaa ulko- ja turvallisuuspoliittista toimintaympäristöä sekä sitä, missä Suomen toiminnan mahdollisuudet ovat 2020-luvun lopulla ja 2030-luvun alussa. Nopean muutoksen juurisyiksi muistiossa on tunnistettu sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestyksen rapautuminen sekä ideologinen murros, jossa liberaaleja arvoja kyseenalaistetaan lännen sisältä. ”Vanhan normaalin” tilalle on muotoutumassa ideologisesti hämärtyneet, transaktionaalinen ja geotaloudellisesti kilpailtu ”monen pelin” todellisuus.

Vakiintuneiden liittolaissuhteiden sijaan tässä ajassa korostuvat tilannekohtaiset kumppanuudet, toimitusketjujen ja teknologiaekosysteemien pirstaloituminen, tehokkuusajattelun vaihtuminen suvereeniin resilienssiin sekä tiedon ja datan muuttuminen strategiseksi vipuvarreksi ja toisinaan aseeksi. Murrosta vauhdittavat myös ympäristökriisi ja resurssien niukkeneminen, jotka lisäävät kilpailua kriittisistä raaka-aineista, energiasta, vedestä ja ruoasta.

Suomen toimijuuden reunaehdot nousevat erityisesti maantieteestä ja turvallisuusympäristöstä: pitkä raja Venäjän kanssa sekä arktisen alueen kasvava strateginen merkitys. Nato-jäsenyys selkeyttää asemaa, mutta transatlanttiset suhteet ovat epävarmoja ja Yhdysvaltojen ulkopoliittikan muutos lisää Euroopan vastuuta. Samalla Suomen asema EU:ssa ja osana Pohjoismaita tarjoaa keskeisimmät kanavat vaikuttamiseen.

Muistio korostaa kahta keskeistä mahdollisuutta paremman tulevaisuuden rakentamiseksi epävarmoina aikoina. Ensinnäkin EU voi kääntää taloudellisen voimansa strategiseksi toimijuudeksi syventämällä sisämarkkinoita, vahvistamalla teknologia- ja teollisuuspolitiikkaa, turvaamalla rahoituspohjan ja kehittämällä päätöksentekokykyä (esimerkiksi joustavilla ”halukkaiden koalitioilla”). Toiseksi niin kutsutuiden keskivaltojen rooli kasvaa. Keskivalta on valtio tai toimija, joka ei ole maailman mahtavimpien joukossa, mutta jolla on silti merkittävä ja usein rakentava rooli kansainvälisessä järjestelmässä. Maailmanpolitiikan murroksen keskivaltatoimijoiksi nousee uusia valtiota ja yhteenliittymiä ja pragmaattiset, asiakohdattiset koalitiot ja minilateraaliset verkostot luovat uutta järjestystä, jossa myös Pohjoismaat voivat toimia ankkurina.

Ennakkointimuistion johtopäätös on, että pienelle valtiolle passiivisuus merkitsee alisteisuutta. Suomen tulee vahvistaa materiaalista puolustuskykyä, geotaloudellista autonomiaa ja teknologista suvereniteettia, rakentaa verkostopohjaista suvereniteettia joustavilla kumppanuuksilla sekä huolehtia yhteiskunnallisesta turvallisuudesta ja ennakkointikyvystä. Näin Suomi voi siirtyä sääntöjen noudattajasta aktiiviseksi järjestyksen rakentajaksi epävarmassa maailmassa.

Sammanfattning

Denna framtidsinriktade promemoria analyserar Finlands snabbt föränderliga utrikes och säkerhetspolitiska omvärld samt var Finlands handlingsutrymme ligger i slutet av 2020talet och början av 2030talet. Som grundläggande orsaker till den snabba förändringen identifierar promemorian en ideologisk omdaning kopplad till att liberala värden ifrågasätts inifrån väst samt en försvagning av den regelbaserade internationella ordningen. I stället för det ”gamla normala” växer en ideologiskt fördunklad, transaktionell och geopolitiskt och geoeconomiskt konkurrensutsatt verklighet fram – en ”fleraspelens” värld.

I stället för stabila alliansrelationer betonas i denna tid situationsbundna partnerskap, fragmentering av leveranskedjor och teknologiska ekosystem, ett skifte från effektivitetstänkande till suverän resiliens samt att information och data blir strategiska hävstänger och ibland även vapen. Omvandlingen drivs dessutom på av miljökrisen och tilltagande resursknapphet, vilket ökar konkurrensen om kritiska råvaror, energi, vatten och livsmedel.

Ramarna för Finlands handlingsförmåga bestäms i hög grad av geografien och säkerhetsmiljön: den långa gränsen mot Ryssland samt Arktis växande strategiska betydelse. Natomedlemskapet klargör Finlands säkerhetspolitiska position, men de transatlantiska relationerna präglas av osäkerhet och förändringar i USA:s utrikespolitik ökar Europas ansvar. Samtidigt erbjuder Finlands roll inom EU och det nordiska samarbetet de viktigaste kanalerna för inflytande.

Promemorian lyfter fram två centrala möjligheter att bygga en bättre framtid i osäkra tider. För det första kan EU omvandla sin ekonomiska styrka till strategiskt handlingsutrymme genom att fördjupa den inre marknaden, stärka teknologi och industripolitiken, trygga finansieringsbasen och utveckla beslutsförmågan (till exempel genom flexibla ”koalitioner av villiga”). För det andra växer de så kallade medelmakternas roll. En medelmakt är en stat eller aktör som inte hör till världens mäktigaste, men som ändå har en betydande och ofta konstruktiv roll i det internationella systemet. I omvandlingen av världspolitik träder nya medelmaktsaktörer och sammanslutningar fram, och pragmatiska, sakfrågebaserade koalitioner och minilaterala nätverk skapar en ny ordning där även Norden kan fungera som ett ankare.

Den övergripande slutsatsen i promemorian är att passivitet för en liten stat innebär underordning. Finland behöver stärka sin materiella försvarsförmåga, geoeconomiska autonomi och teknologiska suveränitet, bygga upp nätverksbaserad suveränitet genom flexibla partnerskap samt värna samhällsresiliens och framtidsförmåga. På så sätt kan Finland gå från att vara regelbärande till att bli en aktiv medskapare av ordningen i en osäker värld.

Summary

This foresight memo examines Finland's rapidly evolving foreign and security policy environment and assesses where Finland's scope for action may lie in the late 2020s and early 2030s. The root causes of this rapid change are identified as an ideological shift linked to the internal questioning of liberal values within the West, along with the erosion of the rules-based international order. In place of the "old normal," an ideologically blurred, transactional, and geoeconomically contested "multigame" reality is taking shape.

Rather than stable alliance structures, the current era is characterized by ad hoc and situational partnerships, fragmentation of supply chains and technology ecosystems, a shift from efficiency-oriented thinking toward sovereign resilience, and the growing role of information and data as strategic leverage and, at times, as weapons. This transformation is further accelerated by the environmental crisis and increasing resource scarcity, which intensify competition over critical raw materials, energy, water, and food.

The boundaries of Finland's agency are shaped above all by geography and the security environment: the long border with Russia and the growing strategic importance of the Arctic region. NATO membership clarifies Finland's security position, but transatlantic relations remain uncertain, and shifts in U.S. foreign policy increase Europe's responsibility. At the same time, Finland's position within the EU and as part of the Nordic cooperation framework provides its most important channels for influence.

The memo highlights two key opportunities for building a better future in uncertain times. First, the EU can translate its economic strength into strategic agency by deepening the single market, strengthening technology and industrial policy, securing a robust financing base, and enhancing decision-making capacity (for example through flexible "coalitions of the willing"). Second, the role of so-called middle powers is growing. A middle power is a state or actor that is not among the world's most powerful, yet still plays a significant and often constructive role in the international system. Amid the transformation of global politics, new middlepower actors and groupings are emerging, and pragmatic, issuebased coalitions and minilateral networks are shaping a new order in which the Nordic countries can also act as an anchor.

The central conclusion of the foresight memo is that for a small state, passivity equals subordination. Finland must strengthen its material defense capabilities, geoeconomic autonomy, and technological sovereignty; build networkbased sovereignty through flexible partnerships; and safeguard societal resilience and foresight capacity. In doing so, Finland can move from being a rulefollower to becoming an active shaper of order in an uncertain world.

1. Johdanto

Sitra on toteuttanut *Maailmanpolitiikan dynamiikka murroksessa – missä ovat toiminnan mahdollisuudet?* -ennakointimuistion yhteistyössä Ulkopoliittisen instituutin sekä CMI – Martti Ahtisaari Peace Foundationin kanssa. Sitra vastaa muistion ennakointinäkökulmasta, jossa toimintaympäristön muutosta tarkastellaan muutoksen ajureiden, reunaehtojen ja uusille mahdollisuuksille avautuvien analyysikehikkojen kautta. UPI ja CMI ovat puolestaan tarjonneet työhön lähdeaineistoja sekä maailmanpolitiikan asiantuntemuksensa. Muistiossa yhdistyy näin ollen ennakkoinnille ominainen spekulatiivisuus sekä toisaalta syvä sisällöllinen asiantuntemus. Työssä on hyödynnetty sekä akateemista tutkimusta, kansainvälisten ajatuspajojen julkaisuja, poliittisia puheita ja kannanottoja sekä skenaario- ja ennakointimateriaaleja. Lähdeaineisto löytyy raportin lopusta.

Julkaisun valmistelussa on hyödynnetty tekoälypohjaisia työkaluja aineiston jäsentämisen ja alustavan analyysin tukena. Kirjoittajaryhmä on tarkistanut ja arvioinut kriittisesti tekoälyn tuottamat ehdotukset ja yhteenvedot. Vastuu kaikista tulkinnoista, johtopäätöksistä ja suosituksista on julkaisun tekijöillä.

Analyysissa tarkastellaan Suomen toimintaympäristöä viiden toisiaan täydentävän näkökulman kautta:

1. Muutos: Maailmanpolitiikan ideologinen murros raamittaa voimapolitiikan ja ketterien verkostojen aikakautta.
2. Reunaehdot: Suomen maantieteellinen ja poliittinen sijainti.
3. Mahdollisuus: Euroopan unioni voi kääntää taloudellisen suorituskykynsä strategiseksi toimijuudeksi.
4. Mahdollisuus: Keskivallat geopoliittisen murroksen ytimessä
5. Epävarmuudet ja skenaarit.

Työ tarjoaa sekä tiiviin kokonaiskuvan maailmanpolitiikan toimintaympäristön olennaisista muutoksista että näkymiä erilaisten mahdollisten tulevaisuuksien muuttujiin. Uskomme, että ennakointimuistiot voi hyödyntää päätöksenteon, strategisen varautumisen ja uudenlaisen suunnan kartoittamisen tukena. Raportti auttaa laajentamaan ajattelua ja keskustelua tilanteessa, jossa Suomen hallitus on juuri tehnyt ajankohtaispäivitystä vuodelta 2024 olevaan ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon. Vaihtoehtoisten tulevaisuuksien ja erilaisten suuntien pohdintaan löytyy muistiosta avuksi useita tulevaisuustaulukoita sekä skenaarioita.

Sitran työssä tämä muistio linkittyy osaksi megatrendityötä. Se jatkaa ja syventää *Megatrendit 2026* -selvityksen kuvaa maailmanpolitiikan murroksesta, jossa tapahtuu nyt paljon koko ajan. Samalla muistio täydentää Sitran EU-ennakointityötä, jonka tavoitteena on avata Suomessa uusia näkökulmia Euroopan unionin tulevaisuuteen.

MUUTOS

2. Maailmanpolitiikan ideologinen murros raamittaa voimapolitiikan ja ketterien verkostojen aikakautta

Maailmanjärjestys elää historiallista epäjatkuvuuskohtaa. Vakiintuneet pelisäännöt, valtasuhteet ja ideologiset jakolinjat ovat murenemassa ilman, että uutta selkeää järjestystä on vielä muodostunut. Tätä epäjatkuvuutta on analysoitu runsaasti etenkin kansainvälisen politiikan tutkimuksessa ja ajankohtaisanalyyseissa. Ennakoinnin osalta esimerkiksi 10F Consortium -ennakointiverkosto (2026) on laajassa ennusteessaan kuvannut siirtymäksi ideologisesta selkeydestä ”ideologiseen sumuun”. Sumun ohella hankalasti hahmotettavasta ja monista samanaikaisista kehityskuluista muodostuvaa murrosta voisi kuvailla monella muullakin metaforalla.

Näin varsinkin, kun ideologisen selkeyden sumentumisen syyt kytkeytyvät niin kylmän sodan aikana vakiintuneiden ideologisten leirien ja kumppanuuksien korvautumiseen uusilla, Amerikka ensin -ajatteluun, kansallisten puoluekenttien pirstaloitumiseen, poliittisen kulttuurin muutokseen ja performatiivisen politiikan nousuun sekä mediaympäristön murroksen vauhdittamaan polarisaatiokehitykseen. ”Sumu” ei tässä yhteydessä tarkoitaakaan ideologisuuden vähenemistä vaan eri ideologioiden ja politiikan perinteisten jakolinjojen ääriviivojen ja eroavaisuuksien samaneamista ja myös tietoista samentamista.

Ideologisen murroksen rinnalla toinen maailmanjärjestystä vavisuttava tekijä on ympäristökriisin yhdistyminen maapallon resurssien rajallisuuden. Ideologisen murroksen ja ympäristökriisin voi ajatella vaikuttavan toinen toisiinsa, vaikka yksiselitteisiä syy-seuraussuhteita voikin olla hankala osoittaa. Ajankohtaisen esimerkin näistä kytköksistä tarjoaa Hormuzinsalmen tilanne ja öljyn kuljetusketjujen häiriintyminen, mikä vavisuttaa koko maailmantalouden perustaa. Planeetan kantokyvyn näkökulmasta voidaan ajatella, että fyysisen toimintaympäristömme kannalta kuljemme koko ajan kohti vaikeampia ekologisia oloja, ja tällä tulee myös olemaan suoria vaikutuksia eri toimijoiden etuihin sekä siihen, miten näitä etuja ajetaan. Harvinaisten, kriittisiin teknologioihin liittyvien mineraalien rinnalla saatamme lähivuosina puhua yhä enemmän perustavanlaatuisista hyödykkeistä kuten vedestä ja ruuasta.

Kehityskulut voisi summata siten, että ideologisesta epäjohtonmukaisuudesta ja lyhytjänteisestä oman edun tavoittelusta näyttää verrattain lyhyessä ajassa tulleen todellinen tai oletettu kilpailuetu. Sen avulla poliitikot voivat vedota erilaisiin äänestäjäryhmiin, perustella lyhytjänteistä päätöksentekoa ja sovittaa ennestään toisiinsa sopimattomia poliittisia linjauksia samaan poliittiseen, jatkuvasti muuttuvaan, ”tuotepakettiin”. Kaikki tämä on tehnyt ulko- ja turvallisuuspoliittisesta toimintaympäristöstä entistä vaikeammin ennakoitavan ja epävakaamman, eikä tällä hetkellä ole nähtävissä merkkejä siitä, että turbulenssi tulisi lähivuosina vähenemään. Päinvastoin resurssien rajallisuuteen ja ideologiseen murrokseen liittyvät jännitteet tulevat hyvin todennäköisesti edelleen kasvamaan.

Kansainvälistä järjestystä ja sääntöpohjaisuutta on aiemminkin rikottu merkittävästi ja monet kehityskulut ovat olleet nähtävissä jo pitkään. Kuitenkin vuosien 2025–26 aikana kansainvälisen järjestyksen julkilausuttu rikkominen Yhdysvaltojen toimesta alleviivaa strategisen ennakkoinnin ja toimintalinjojen tarkan pohtimisen tarvetta kansainvälisissä suhteissa.

Tässä muistiossa pyrimme tarjoamaan keinoja jäsentää käynnissä olevaa globaalin toimintaympäristön murrosta ennakkoinnin lähestymistapoja hyödyntämällä erityisesti Suomen näkökulmasta. Keskeinen ero väistyvän ja alkavan aikakauden välillä näyttää olevan se, että ideologisuuden ja pragmatismien välinen suhde maailmanpolitiikassa on muuttumassa perustavanlaatuisesti. Toisen maailmansodan jälkeinen Yhdysvaltojen johtama sääntöpohjainen maailmanjärjestys on murenemassa ja korvautumassa uudenaikaisella ideologisella perustalla. Samaan aikaan jo pitkään käynnissä ollut maailman moninapaistuminen, eli uudenlaisten toimijoiden intressien ja vaikutusvallan kasvu maailmanpolitiikassa tulee näkyväksi ja todelliseksi.

Ideologisuuden ja pragmatismien jännite tulee näkyväksi ja konkreettiseksi

Esimerkiksi Kiinalle kyse ei ole oman poliittisen järjestelmän viemisestä muihin maihin, vaan vaikutusvallan tavoittelusta ja toimintakyvyn osoittamisesta suhteessa pääkilpailijoihin. Aasian, Persianlahden ja Afrikan valtiot haluavat edistää omia intressejään ja perinteisen maailmanpoliittisen järjestyksen murtuessa niille avautuu tähän myös tilaa. EU ja Eurooppa joutuu etsimään tässä murroksessa uudenlaisen tavan toimia ja olennaista on, mikä EU:n strateginen toimintakyky tulee olemaan. Näiden eri kehityskulkujen seurauksena ja niiden ajamana näyttävät nousevan uudenaikaisiksi toimijoiksi.

Seuraavan 10–15 vuoden aikana uudet toimijat ja väkimäärältään rikkaat vallan keskittymät esimerkiksi Afrikasta tai Aasiasta voivat löytää uusia ideologisia kiinnekohtia yleisen pragmatismien rinnalle. Näitä

kehityskulkuja on syytä ymmärtää laajasti myös Suomessa. Euroopan unionille kysymys liittyy puolestaan olennaisesti kykyyn ulottaa omaa toimijuutta ideologisuudesta kohti pragmatismia ja strategisia päämääriä muuttuvassa maailmanpoliittisessa maisemassa

Maailmanjärjestyksen murroksen kutsuminen systeemiseksi muutokseksi ei tavoita käynnissä olevan murroksen koko kuvaa. Ennemmin voisi ajatella, että käynnissä on useita rinnakkaisia systeemisiiä muutoksia, jotka luonnollisesti myös vaikuttavat toisiinsa. Toisaalta ”lännen” ja Yhdysvaltojen johtama, liberaaliin demokratiaan vähintään puheissa pohjautunut leiri on hajonnut, eivätkä sen arvot enää ohjaa globaalia kehitystä. Toisaalta niin globaalisti kuin kansallisesti käynnissä on kamppailu liberaalien ja illiberaalien arvojen välillä. Tätä kamppailua käydään niin Yhdysvalloissa kuin useimmissa muissakin läntisissä demokratioissa, joissa illiberaalit voimat niin oikealta kuin vasemmalta hämmentävät totunnaista poliittista kulttuuria, arvoja ja toimintatapoja.

Uskonto on noussut uudella tavalla myös geopolitiikkaa liikuttavaksi voimaksi. Se tarjoaa merkityksiä siellä, missä maalliset ideologiat ja liberaali rationalismi ovat epäonnistuneet. Ilmiö näkyy esimerkiksi Yhdysvalloissa vahvistuneena uskonnollisena konservatismina sekä Intiassa politiikkana, joka ammentaa oikeutuksensa hindulaisesta ajatteluperinteestä.

Ideologisessa sumussa maailmanpolitiikkaa ohjaa lähitulevaisuudessa transaktionaalisuus, mikä tarkoittaa, että suhteita ja päätöksiä arvioidaan välittömän vaihdon ja hyödyn näkökulmasta ideologisten periaatteiden sijaan. Samalla vakaat ja ennustettavat ”erityissuhteet” (special relationships) korvautuvat strategisilla tilannekohtaisilla kumppanuuksilla (strategic situationships), jotka ovat tarkoituksellisen epämääräisiä ja helposti purettavia sopimuksia.

Pitkällä aikavälillä strategisuus ja tilannekohtaisuus voi kuitenkin käydä raskaaksi toimintamalliksi, ja onkin todennäköistä, että pitkällä aikavälillä jotkut kumppanuudet vakiintuvat ja institutionalisoituvat.

Tässä uudessa todellisuudessa pienten ja keskisuurten valtioiden suvereniteetti liittyy ennen muuta niiden toimintakykyyn ja mahdollisuuksiin löytää myös uusia toimivia kumppanuus- ja luottamussuhteita. Pienten ja keskisuurten maiden näkökulmasta lähivuodet tulevat todennäköisesti olemaan tasapainoilua omavaraisuuden ja *valikoivan keskinäisriippuvuuden* välillä. Tämä tarkoittaa sitä, että valtio pyrkii olemaan tarpeeksi omavarainen selviytyäkseen häiriöistä, mutta samalla riittävän houkutteleva kumppani varmistakseen itselleen välttämättömät liittolaisuudet ja kumppanuudet. 10F Consortiumin ennakointiraportissa tällaiseen yhdistelmään viitataan käsitteellä verkostomainen suvereniteetti (connected sovereignty).

Monien todellisuuksien maailma

Ideologisuuden muutoksella ja transaktionaalisuudella on erilaisia seurauksia erilaisille toimijoille. Yhdysvallat on siirtynyt presidentti Donald Trumpin toisen kauden alussa demokratian ja universaalien sääntöjen puolustajasta avoimesti itsekkääksi vallankäyttäjäksi. Kiina tavoittelee pitkäjänteisesti globaalia hegemonia-asemaa ja Yhdysvaltojen lyhytnäköinen oman edun tavoittelu siivittää näitä pyrkimyksiä. Keskisuuret ja pienet valtiot kuten esimerkiksi Kanada ja Suomi joutuvat soveltamaan realismia, jossa omat arvot säilyvät kompassina, mutta päätöksiä joudutaan tekemään myös voimapolitiikan ja taloudellisten etujen turvaamisen ehdoilla.

Maaailmassa ei menneinäkään vuosikymmeninä ole eletty yhdessä, jaetussa todellisuudessa, vaan erilaiset intressit, arvot ja maailmankatsomukset ovat kamppailleet valta-asemasta, ja järjestelmä on leimallisesti palvellut esimerkiksi länttä paremmin kuin globaalia etelää. Aiemmin kuitenkin globalisaation, automaation ja digitalisaation sekä eri teknologioiden integraation kaltaiset globaalit kehityskulut loivat raameja yhteiselle tilannekuvalle, myös eri ideologisten leirien välillä, mikä on helpottanut Suomen kaltaisten maiden asemoitumista maailmanpoliittiselle kartalle. Nyt monista näistä kehityskuluista on tullut oma taistelukenttänsä, ja esimerkiksi kamppailut taloudellisesta, digitaalisesta ja geopoliittisesta vallasta kietoutuvat toisiinsa uusilla tavoilla, kuten myös kamppailu arvokkaista luonnonvaroista.

Maailmanpolitiikan murroksen keskeiset siirtymät voidaan tiivistää seuraaviin aihealueisiin, joita on syytä ymmärtää syvällisesti:

- 1. Globaalin talouden integraation korvautuminen pirstaloitumisella:** Yhtenäiset järjestelmät kaupassa, maksujärjestelmissä ja teknologiassa saattavat hajota blokkiperustaisiksi arkkitehtuureiksi.
- 2. Eri ideologisten leirien välillä yhteiseksi koettujen arvojen ja periaatteiden korvautuminen transaktionaalisuudella ja vahvemman vallalla:** Pitkäaikaiset, entiseen maailmanjärjestykseen ja laajasti sen periaatteisiin perustuvat liittolaisuudet muuttuvat lyhytkestoisiksi ja ehdollisiksi ”diileiksi”, joissa sitoutuminen on jatkuvasti uudelleen neuvoteltavissa. Ne voivat myös liittyä jaettuihin uhkakuviin tai käsityksiin.
- 3. Tehokkuuden korvautuminen resilienssillä:** Globaalissa taloudessa tehokkuuden merkitys vähenee ja huoltovarmuuden ja riippuvuuksien vähentäminen korostuu.
- 4. Avoimuuden vaihtuminen strategiseen läpinäkymättömyyteen:** Läpinäkyvyyden sijaan tietoa ja dataa käytetään aseena, ja toimijat luovat tarkoituksellista informaatioepäsymmetriaa saavuttaakseen kilpailuetua.

Keskeisiä siirtymiä: Mennyt toimintamalli vs. uusi aikakausi

Alla oleva taulukko vetää yhteen tämän raportin taustamateriaaleina käytetyn yli 30 lähteen pohjalta keskeisiä ulko- ja turvallisuuspoliittiseen toimintaympäristöön liittyviä oletusten muutoksia vuoteen 2035 saakka.

Taulukko 1.

Teema	Mennyt oletus / "From"	Uusi oletus/ "To"
Kansainvälinen järjestys	Sääntöpohjaisuus: Luottamus universaaleihin normeihin ja monenkeskisyyteen. Globaalin enemmistön kokemus järjestelmän epätasapainosta.	Murskapolitiikka: Transaktionaaliset diilit ja voimapolitiikka. Globaalin enemmistön pyrkimys järjestelmän uudistamiseen esimerkiksi Aasian tai Afrikan ehdoilla.
Kansainväliset instituutiot	Heikkenevät instituutiot: Kansainvälisten instituutioiden keskeisyydestä on siirrytty niiden ohittamiseen tai rinnakkaisten aiempaa löyhempien instituutioiden syntyyn.	Trauman kautta kohti uutta järjestystä: Uuden kansainvälisen järjestyksen synty voi olla vaikeaa 10–20 vuoden ajan, kun osa järjestöistä muuttuu merkityksettömiksi, toisten normipohjaa haastetaan ja uusia syntyy eri valtioiden toimesta.
Liittolaisuudet	Pysyvät erikoissuhteet: Arvopohjainen, ennustettava ja uskollisuuteen perustuva yhteistyö länsimaisesta näkökulmasta, globaalista näkökulmasta tilanne ei välttämättä kovin erilainen.	Strategiset tilannekohtaiset kumppanuudet: Lyhytkestoiset, ehdolliset ja helposti purettavat kumppanuudet. Yhteiset uhkakuvat tai pragmaattiset intressit, jotka eivät edellytä ideologista yhteensopivuutta.
Maailmantalous	Globalisaatio ja tehokkuus: Kustannusoptimoidut, yhtenäiset globaalit toimitukset.	Geotalous ja resilienssi: Toimitusketjujen pirstaloituminen, lisääntyvät häiriöt, hajauttaminen, omavaraisuus ja riskienhallinta.
Teknologia	Teknologinen konvergenssi: Pyrkimys globaaleihin standardeihin ja yhteensopivuuteen.	Suvereenit järjestelmät: Blokkien mukaan pirstoutuvat, yhteensopimattomat teknologia-ekosysteemit.
Rahoitusjärjestelmä	Dollarin dominanssi: Yksi globaali reservivaluutta ja vakaa finanssiarkkitehtuuri.	Pirstaloitunut raha: Vaihtoehtoiset maksujärjestelmät, rahajärjestelmän disruptiiviset innovaatiot ja kahdenvälinen kauppa haastavat yhtenäisen valuuttajärjestelmän.
Informaatio	Sovittu läpinäkyvyys: Avoimuus nähdään vakauden ja luottamuksen rakennusaineena.	Suunniteltu läpinäkymättömyys: Tiedon pimentäminen ja epäsymmetrian käyttö aseena.
Poliittinen kenttä	Poliittinen spektri: Selkeät vasemisto–oikeisto-akselit ja arvopohjat. Substanssilähtöinen politiikka.	Ideologinen sumu: Algoritmien vauhdittama polarisaatio, faktojen hämärtyminen ja näytöksellinen henkilövetoinen politiikka pitkän aikavälin linjojen sijaan.

Teema	Mennyt oletus / "From"	Uusi oletus / "To"
Väestöliikkeet	Valikoiva maahanmuutto: Painotus humanitaarisuudessa ja kansainvälisissä sopimuksissa.	Ihminen omaisuusluokkana: Liikkuvuuden pisteytys taloudellisen ja strategisen arvon perusteella. Vahvempi tavoite rajoittaa maahanmuuttoa, samalla kilpailu osaavasta työvoimasta.
Ympäristö	Kollektiivinen kunnianhimo: Yhteiset globaalit tavoitteet (esim. Pariisin ilmastopöytäkirja).	Pirstaloitunut sopeutuminen: Alueelliset, eriytyneet ja usein itsekäät adaptaatiostrategiat.
Energia	Energiahegemonia: Fossiiliriippuvuus ja vakaat, suuret toimittajat.	Energian pluraliteetti: Sähkö-digitaaliset arkkitehtuurit ja uudet riippuvuudet mineraaleista.

REUNAHDOT

3. Suomen maantieteellinen ja poliittinen sijainti

Miten Suomi asemoituu tässä murroksessa ja mitkä ovat reunaehdoja sen toiminnalle ja strategisille valinnoille? Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista tulevaisuutta määrittävät useat toisiinsa kytkeytyvät geopoliittiset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset tekijät, jotka ovat osaltaan vahvasti semenoituja, kuten maantieteellinen sijainti ja pitkä yhteinen raja Venäjän kanssa.

Venäjän helmikuussa 2022 aloittama hyökkäyssota Ukrainaan tulee pitämään suhteet jännittyneinä myös tulevina vuosina. Sodan mahdollinen päättyminen sähköistää myös Venäjä-suhteen, Suomen ja Venäjän välisen rajan sekä siihen liittyvät kysymykset ja tähän kaikkeen on varauduttava. Samalla arktisen alueen nopeasti kasvava strateginen merkitys, ilmaston lämpeneminen ja alueeseen kohdistuva taloudellinen sekä sotilaallinen kiinnostus on syytä huomioida.

Suomen asema EU:ssa, osana Pohjoismaita ja Natossa muodostaa toisen keskeisen perustan tulevaisuuden ulko- ja turvallisuuspolitiikalle. EU on Suomelle elintärkeä poliittinen ja taloudellinen kehys, jonka tulevaisuudella on suora vaikutus Suomen toimintamahdollisuuksiin. Pohjoismaat puolestaan muodostavat yhden maailman vakaimmista, vauraimmista ja demokraattisimmista alueellisista kokonaisuuksista. Rauhattomuuden aika on jo nyt siivittänyt yhteistyötä eteenpäin, esimerkkinä voidaan mainita esimerkiksi syvenevä yhteistyö energian ja pääomamarkkinoiden parissa, joissa Pohjoismaat haluavat olla näyttämässä suuntaa myös EU:ssa. Myös NORDEFECO-puolustusyhteistyö on hyvä esimerkki siitä, kuinka globaali hajaannus ajaa alueellisen yhteistyön tiivistymiseen, kun kaikki eivät halua toimia transaktionaalisuuden periaatteilla, vaan etsivät rakenteita, johdonmukaisuutta ja luottamusta. Pohjoismaiden keskinäinen yhteistoiminta, vahva puolustuskyky ja poliittinen yhtenäisyys muodostavat Suomelle arvokkaan turvallisuuslisän aikana, jolloin eurooppalainen turvallisuusjärjestys on murroksessa.

Näiden ulkoisten reunaehtojen ohella Suomen tulevaisuuden toimintakyky perustuu taloudelliseen ja sotilaalliseen suorituskykyyn sekä laaja-alaiseen yhteiskunnalliseen turvallisuuteen. Suomalaisen yhteiskunnan sisäiset vahvuudet kuten luottamus instituutioihin, oikeusvaltioon ja toisiin ihmisiin sekä hyvinvointivaltion palvelut tukevat yhteiskuntaa ja sosiaalista koheesiota tilanteessa, jossa maailmanpoliittinen järjestys on murroksessa. Samat vahvuudet auttavat hillitsemään yhteiskunnallista polarisaatiota ja ylläpitämään yhteistä todellisuuskäsitystä ja laajemmin tiedon huolto-

varmuutta. Sisäisten vahvuuksien kehittäminen on tärkeää perinteisen ulkopoliitiikan rinnalla.

Nato ja transatlanttiset suhteet etsivät suuntaansa

Nato-jäsenyys muutti Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisia reunaehtoja ratkaisevasti: se selkeytti geopoliittisen asemamme ja loi uusia odotuksia sotilaalliselle suorituskyvyille, puolustusmenoille ja liittolaisille tehtäville sitoumuksille. Samalla Nato on transatlanttisen liittolaisuuden turbulenssin myötä myös käymistilassa ja ansaitsisi kokonaan oman ennakointi-analyysinsa.

Kysymykset Naton roolista Euroopan puolustuksessa ovat voimistuneet vuoden 2026 aikana kahden peräkkäisen šokin seurauksena. Ensin Yhdysvallat horjutti liittolaissuhteiden perusteita ilmoittamalla halustaan ottaa Grönlanti haltuunsa. Pian tämän jälkeen se vaati eurooppalaisilta liittolaisiltaan tukea hyökkäyksensä Irania vastaan, mikä lisäsi entisestään epävarmuutta transatlanttisen yhteistyön suunnasta ja luotettavuudesta. Tästä huolimatta Euroopassa on pitkälti pidetty kiinni julkisessa keskustelussa oletuksesta, että transatlanttinen turvatakuu säilyy ennallaan.

Käytännössä Naton eurooppalaistuminen on kuitenkin jo käynnissä ja kehitys on pidemmällä aikavälillä liittokuntaa vahvistava tekijä. European Policy Centren (2026) mukaan vuodesta 2027 alkaen Yhdysvaltojen osuus liittokunnan sotilaallisesta suorituskyvystä laskee noin puoleen, mikä väistämättä lisää Euroopan vastuuta ja vaikutusvaltaa. Kysymys ei siis ole enää siitä, tapahtuuko muutos, vaan miten ja millä aikataululla se tapahtuu.

Euroopan on myös varauduttava tilanteisiin, joissa Yhdysvaltojen tuki on syystä tai toisesta rajallista. Samalla Euroopan on kyettävä arvioimaan realistisesti oma puolustuskykynsä myös tilanteessa, jossa se joutuisi puolustautumaan välittömästi ilman Yhdysvaltoja.

Keskeinen haaste, jota Euroopassa on jo nyt pohdittava, liittyy sotilaallisten kykyjen ohella poliittiseen ja sotilaalliseen johtajuuteen: kuka tekee päätökset, määrittää prioriteetit ja johtaa operaatioita? Erityisen vaikea kysymys koskee ydinpelotetta, joka on edelleen pitkälti Yhdysvaltojen varassa.

European Policy Centren analyysi muistuttaa, että Naton eurooppalaistuksessa myös Euroopan sisäiset erot korostuvat. Itä-länsi-akselilla jakolinjat liittyvät erityisesti suhtautumiseen Venäjään ja puolustuksen painotuksiin, kun taas pohjoinen-etelä-akselilla korostuvat erilaiset uhkakuvat ja strategiset prioriteetit. Näiden erojen hallinta ilman maaosan ulkopuolista suurvallaa, joka on aiemmin huolehtinut eri näkemysten yhteensovittamisesta, on edellytys toimivalle eurooppalaisemmalle Natolle.

Saksan rooli nousee keskeiseksi: maan vahvistuva sotilaallinen asema herättää sekä odotuksia että epäluuloja, mikä korostaa tarvetta sitoa sen puolustuspoliittiset linjaukset tiiviisti eurooppalaiseen yhteistyöhön.

Johtopäätöksenä Naton eurooppalaisten valtioiden kannattaa ainakin:

- laatia konkreettisia skenaarioita tilanteista, joissa Yhdysvaltojen tuki on rajallista,
- vahvistaa omaa poliittista ja sotilaallista johtajuuttaan Naton sisällä,
- luoda tilaa avoimelle strategiselle keskustelulle niin kotimaassa kuin laajemminkin Euroopassa.
- sekä parantaa eurooppalaisten joukkojen yhteensopivuutta erityisesti teknologian, tiedustelun ja logistiikan osalta.

Ripeä ja päämäärätietoinen toiminta eurooppalaisemman Naton toteutumiseksi on edellytys uskottavan pelotteen säilyttämiselle muuttuvassa ja epävarmassa turvallisuusympäristössä.

Yleisemminkin transatlanttiset suhteet ovat siirtyneet epävarmuuden aikaan, jota leimaa Donald Trumpin hallinnon arvaamattomuus ja kysymykset Yhdysvaltojen sitoutumisesta Euroopan turvallisuuden takajaksi. Vaikka liittolaisuuden sisäiset luottamusongelmat eivät ole historiallisesti uusia, nykyinen kehitys haastaa turvallisuusyhteisön perinteiset perustukset. Ulkopoliittinen instituutti (2025a) on analysoinut suhteiden tulevaisuutta kahden keskeisen muuttujan kautta: **investointien** (Yhdysvaltojen strateginen painotus ja läsnäolo) sekä **kontrollin** (pyrkimys sanella Euroopan poliittisia valintoja).

Näiden muuttujien pohjalta voidaan hahmottaa neljä mahdollista tulevaisuuden skenaariota:

- **Välinpitämättömyys:** Tässä mallissa sekä investoinnit että kontrolli ovat matalalla tasolla. Yhdysvallat saattaa vetäytyä sotilaallisesti Euroopasta ja keskittyä ensisijaisesti Indopasifiselle alueelle, jolloin se jättää Euroopan huolehtimaan omista asioistaan ja suhtautuu välinpitämättömästi maanosan sisäiseen sääntelyyn tai talouspolitiikkaan.
- **Kumppani:** Korkean investoinnin ja matalan kontrollin skenaariossa Yhdysvallat pysyy sitoutuneena Natoon, mutta suhtautuu pragmaattisesti Euroopan autonomisiin valintoihin. Kiistakysymykset pyritään ratkaisemaan neuvottelemalla, ja Yhdysvallat hyväksyy sen, että Eurooppa priorisoi lähialueensa turvallisuutta.
- **Vasalli:** Skenaario perustuu matalaan investointitasoon mutta korkeaan kontrolliin. Yhdysvallat käyttää vähenevää turvallisuusläsnäoloaan painostuskeinona pakottaakseen Euroopan noudattamaan omaa linjaansa esimerkiksi kauppapolitiikassa ja energiaostoissa. Kirjoittajien mukaan tämä malli kuvaa parhaiten nykyistä Trumpin hallinnon toimintatapaa.

- **Blokkilogiikka:** Tässä mallissa sekä investoinnit että kontrolli ovat korkeita, mikä muistuttaa kylmän sodan asetelmaa. Yhdysvaltojen tarjoamat turvatakuut on kuitenkin alistettu globaalille kilpailulle Kiinaa vastaan, mikä vaatii Euroopalta täyttä uskollisuutta Washingtonin linjalle kaikilla politiikan osa-alueilla.

Euroopan kannalta laiminlyönti- ja kumppani-skenaariot ovat vähemmän ongelmallisia, sillä ne jättävät enemmän tilaa strategiselle autonomialle. Sen sijaan vasalli- ja blokkilogiikka asettavat Euroopan vaikeiden valintojen eteen vastustuksen ja antautumisen välillä, mikä testaa maanosan sisäistä yhtenäisyyttä. Jotta Eurooppa ei päätyisi kykenemättömäksi toimijaksi suurvaltapolitiikan keskellä, sen on välttämätöntä **vahvistaa omaa puolustuskapasiteettiaan** ja varautua tulevaisuuteen, jossa se saattaa joutua toimimaan ilman Yhdysvaltojen tukea. Strategisen autonomian tavoittelun on perustuttava ensisijaisesti eurooppalaisten intressien ja arvojen puolustamiseen.

MAHDOLLISUUDET

4. Euroopan unioni voi kääntää taloudellisen suorituskykynsä myös strategiseksi toimijuudeksi

Maailmanpolitiikan murros asettaa Euroopan unionin kiperien kysymysten eteen; kuinka toimia maailmassa, jossa sääntöpohjaista maailmanjärjestystä murretaan aktiivisesti samalla kun EU:n ydin perustuu sääntöpohjaisuuteen, jaettuihin arvoihin ja jaettuihin hyötyihin? EU:n keskeiset haasteet liittyvät sen kykyyn vahvistaa ulko- ja turvallisuuspoliittista toimijuuttaan sekä lisätä panostuksia ja rahoitusta eurooppalaiseen puolustuskykyyn yhä vihamielisemmän Venäjän paineessa samanaikaisesti, kun vuosikymmeniä kestänyt syvä liittolaisuus Yhdysvaltojen kanssa on alkanut rakoilla. Riippuvuus yhdysvaltaisesta teknologiasta ja puolustusmateriaaleista sekä kiinalaisista mineraaleista ja uusiutuvan energian arvoketjuista ovat niin ikään kriittisiä kysymyksiä.

Sitran EU:n tulevaisuuden johtamiskoulutusta varten akatemiatutkija Timo Miittiseltä (2026) tilaama raportti EU:n haasteista alleviivaa kysymystä siitä, miten EU asemoituu kiristyneessä suurvaltakamppailussa, jossa maailmantalous pirstoutuu, turvallisuus ja kauppa kietoutuvat toisiinsa ja riippuvuuksia aletaan hallita tietoisesti. Viime vuosien kehitys mukaan lukien puolustusrahaston laajentuminen, pysyvä rakenteellinen yhteistyö puolustusasioissa, eli PESCO-yhteistyön syventyminen, teollisten hankkeiden kasvu ja Readiness 2030 -kokonaisuudet osoittavat, että EU pyrkii siirtymään kohti järjestelmällistä kapasiteetin rakentamista, ei pelkkää koordinaatiota.

Tulevaisuuden suuntaa määrittää, onnistuuko unioni luomaan pysyvän rahoituspohjan ja vahvemmat yhteishankinnat, joilla se voi turvata omat tuotanto- ja toimitusketjunsä, sekä pystyykö se uudistamaan päätöksentekoaan niin, etteivät yksittäiset jäsenmaat halvaannuta toimintaa kriittisillä hetkillä. Samalla työnjako Naton kanssa tarvitsee tarkentamista: EU vahvistaa teollista perustaa, resilienssiä ja pitkän aikavälin suorituskykyä, kun Nato säilyttää kollektiivisen puolustuksen ytimen. Kokonaisvarautumista korostava linja kytkee yhteen hybridi-vaikuttamisen, infrastruktuuririskit, informaatio-uhat ja ilmatoriskit ja osoittaa, että Euroopan tulevaisuuden turvallisuus ratkaistaan erilaisissa haavoittuvuuksissa, ei pelkästään sotilaisissa valmiuksissa.

Ukrainan sota ja sen aikanaan koittava päätös tulee määrittämään Euroopan turvallisuusjärjestyksen keskeiset periaatteet ja eurooppalaisen turvallisuuspoliittisen toimijuuden ääriviivat. Yhdessä Ulkopoliittisen instituutin (2025b) hahmottelemista Ukrainan sotaan liittyvistä skenaarioista Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot kykenevät puolustamaan turvallisuusjärjestyksensä. Tässä kehityskulussa eurooppalaiset toimijat onnistuvat varmistamaan kestävän rauhan Ukrainassa yhdistämällä uskottavat turvatakuut, mittavat ja pitkäjänteiset puolustusinvestoinnit sekä Ukrainan tiiviin poliittisen ja turvallisuuspoliittisen integraation. Torjumalla Venäjän etupiiripolitiikan Eurooppa ei ainoastaan vahvista omaa turvallisuusjärjestyksensä ja globaalia asemaansa, vaan myös säilyttää yhteistyöhön perustuvan turvallisuusmallin ja välttää ajautumisen suurvaltakilpailun näyttämöksi tai asteittaisen hajoamisen tielle.

Ulkopoliittisen instituutin (2026c) mukaan tilanne näyttää kuitenkin nyt toisenlaiselta, kun Ukrainan ja sen eurooppalaisten liittolaisten tavoitteet Venäjän aggression torjumiseksi ovat hiljaisesti kaventuneet, ja osapuolet valmistautuvat hyväksymään alueluovutuksia Donbasissa samalla kun vaatimukset Venäjän saattamisesta vastuuseen ovat vaimentuneet. Koska Euroopan turvallisuus on kietoutunut erottamattomasti Ukrainan kohtaloon, kehityksen suunnan muuttaminen vaatii Euroopalta nykyistä huomattavasti päättäväisempää toimintaa.

Seuraavat vuosikymmenet ratkaisevat, syntyykö unionista aidosti turvallisuustoimija Euroopassa vai kykeneekö se ainoastaan reagoimaan kriiseihin, sen sijaan että se toimisi strategisesti ja ennakoivasti. Tämä edellyttäisi selkeää näkemystä siitä, mikä EU haluaa tulevaisuudessa olla ja toisaalta jäsenmaiden kykyä luovuttaa EU:lle toimivaltaa niissä asioissa, joissa EU:n halutaan olevan erityisen toimintakykyinen. **Muuten vaikea toimintaympäristö ja nopeasti eskaloituihin kriiseihin ja tilanteisiin vastaaminen johtaa reaktiiviseen toimintaan oman pelin rakentamisen sijaan.**

Muutos reagoijasta kohti selkeämpää toimijuutta on EU:n näkökulmasta tulevaisuuden ydinkysymys, mutta sen on tapahduttava tavalla, joka vahvistaa sen omia peruspilareita: demokraattista legitimitettä, arvopohjaista päätöksentekoa. Strategisempi EU ei siis tarkoita pelkästään kovempaa vallankäyttöä, vaan kykyä yhdistää vaikuttavuus ja periaatteellisuus niin, että unioni voi jatkossakin tarjota kansalaisilleen paitsi turvallisuutta ja vakautta myös maailman mittakaavassa poikkeuksellisen korkean hyvinvoinnin ja elämänlaadun.

Sisämarkkinat sekä uusi teknologia- ja teollisuuspolitiikka ovat geopolittisen toimintakyvyn ytimessä

Sitran ennakointikatsauksen mukaan (2025a) EU:n kehittyminen vahvaksi geopolittiseksi toimijaksi edellyttää, että se kykenee kääntämään taloudellisen ja yhteiskunnallisen voimansa strategiseksi asemaksi tavalla, joka samanaikaisesti vahvistaa sen arvojen edistämistä, toimintamahdollisuuksien suojaa ja turvallisuutta. Tämä voi tapahtua viemällä unionin sisämarkkinat seuraavaan vaiheeseen sekä edistämällä määrätietoisesti EU:n teknologia- ja teollisuuspolitiikkaa.

Maailman suurimpien sisämarkkinoiden syventäminen tarkoittaa ennen kaikkea jäljellä olevien merkittävien esteiden purkamista ja markkinoiden toiminnan yhtenäistämistä erityisesti palveluissa, digitaalisessa taloudessa ja pääomamarkkinoilla. Nykytilanteessa EU:n taloudellinen potentiaali ei täysin realisoidu, koska markkinat ovat edelleen osittain pirstaleiset. Yhtenäisemmät sisämarkkinat loisivat suuremmat kotimarkkinat eurooppalaisille yrityksille, vahvistaisivat kilpailukykyä globaalisti ja lisääisivät EU:n kykyä asettaa standardeja kansainvälisesti. Samalla ne parantaisivat unionin kriisinsietokykyä vähentämällä riippuvuuksia ulkopuolisista toimijoista.

Teknologia- ja teollisuuspolitiikassa keskeistä on strategisten alojen tunnistaminen ja niiden kehittämisen tukeminen pitkäjänteisesti. Tämä koskee erityisesti digitaalitekologioita, energiaa, puolijohteita ja kriittisiä raaka-aineita. Tavoitteena ei ole sulkeutuminen, vaan kyky säilyttää ja kehittää omaa osaamista sekä varmistaa toimitusketjujen toimivuus myös geopolittisesti epävakaa ympäristössä. Investoinnit tutkimukseen, innovaatioihin ja tuotantokapasiteettiin ovat tässä keskeisiä.

Yhdessä syvenevät sisämarkkinat ja johdonmukainen teknologia- ja teollisuuspolitiikka muodostavat perustan EU:n asemalle. Ne vahvistavat unionin kykyä toimia itsenäisesti, vaikuttaa kansainvälisiin sääntöihin ja suojata keskeisiä intressejään maailmassa, jossa taloudellinen ja geopolittinen kilpailu kietoutuvat yhä tiiviimmin toisiinsa.

Päätöksenteko voi olla moninaista, mutta sen täytyy olla aina strategista

Ilman selkeää yhteistä suuntaa EU:n politiikka uhkaa hajautua kompromisseiksi, jotka ylläpitävät nykytilaa, mutta eivät rakenna tulevaa asemaa. Yhteisen tahtotilan syntyessä tarvitaan myös uudenlaista päätöksentekokykyä: pelkkä hidas ja varovainen sääntely ei riitä maailmassa, jossa kilpailijat toimivat nopeasti. EU:n on kyettävä yhdistämään sääntely, rahoitus ja

markkinat strategisten tavoitteiden tueksi sekä sallimaan kokeilut, riskinotto ja joustavat toimintamallit.

Euroopan unionin vaikutusvalta on vahvimmillaan politiikkasektoreilla, joilla integraatio on edennyt pitkälle. Kaupan, kilpailun, sisämarkkinoiden ja rahapolitiikan kaltaisilla aloilla jäsenmaat toimivat yhtenäisesti, mikä vahvistaa unionin neuvotteluasemaa ja kansainvälistä painoarvoa.

Sen sijaan politiikkalohkoilla, joilla integraatio ei ole edennyt yhtä pitkälle kuten puolustuksessa, teollisuuspolitiikassa ja ulkopoliitiikassa, EU näyttäytyy ulospäin hajanaisempana toimijana. Näissä kysymyksissä jäsenmaat nähdään usein joukkona keskisuuria tai pieniä valtioita, joita voidaan käsitellä erillisinä toimijoina sen sijaan, että EU muodostaisi yhtenäisen neuvotteluosapuolen.

Mario Draghin (2026) ehdottama pragmaattinen federalismi tarkoittaa lähestymistapaa, jossa integraatiota syvennetään käytännön tarpeista käsin niillä aloilla, joilla yhteinen toiminta tuottaa selkeää lisäarvoa, ilman että odotetaan kaikkien jäsenmaiden samanaikaista sitoutumista. Se yhdistää lyhyen aikavälin tuloksellisuuden ja pitkän aikavälin integraatiotavoitteen. Halukkaiden koalitiot puolestaan ovat tämän ajattelun käytännön toteutusryhmä jäsenvaltioita etenee yhdessä silloin, kun yksimielisyyttä ei synny koko unionin tasolla. Tällainen malli mahdollistaa etenemisen ilman institutionaalista umpikujaa, mutta säilyttää samalla avoimuuden laajemmalle osallistumiselle myöhemmin. Näiden käänköpuoli on, että ne saattavat murentaa unionin syvenemistä, toisaalta toiminta estää päätöksenteon halvaantumista.

Tulevaisuuden globaalia EU:ta voi ajatella luovasti

EU:n uusi asemoituminen nopeasti muuttuvassa maailmanjärjestyksessä ei voi nojata pelkästään perinteiseen laajentumiseen, vaan edellyttää myös luovia ja joustavia kumppanuuksia. Unionin on kyettävä määrittelemään, miten se toimii sellaisten maiden ja verkostojen kanssa, jotka eivät jaa sen arvopohjaa kaikkien ulko- ja turvallisuuspoliittisten tai muiden politiikan osa-alueiden osalta, mutta joiden kanssa on tunnistettavissa yhteisiä ja merkityksellisiä intressejä.

EU:n on tarkasteltava aiempaa systemaattisemmin ja avoimemmin omia globaaleja kumppanuuksiaan (esim. Draghi 2026) sekä tunnistettava, mitkä maat ja alueet voivat toimia uudessa maailmanjärjestyksessä merkityksellisinä ja rakentavina kumppaneina. Tällaisia kumppaneita voivat olla esimerkiksi Persianlahden ja Kaakkois-Aasian maat, Keski-Aasian tasavallat sekä Afrikan nousevat valtat, kuten Nigeria, Etelä-Afrikka ja Etiopia. Euroopalla ja Persianlahden mailla on esimerkiksi paljon yhtymäpintoja

turvallisuusarkkitehtuuriin kohdistuvien uhkien ja muutosten osalta. Useat Aasian ja Afrikan nousevat vallat voivat olla vahvoja kumppaneita monenkeskisyyden ja kansainvälisen oikeuden vahvistamiseksi.

Jotta uudenvuoden yhteistyö olisi uskottavaa ja toimivaa, EU tarvitsee paitsi uusia yhteistyömalleja myös selkeän ja konkreettisen tarjonnan: mitä yhteisiä ongelmia ratkaistaan ja mitä lisäarvoa yhteistyö tuottaa kaikille osapuolille. Maailmanjärjestyksen pirstaloituessa unioni on pakotettu siirtymään perinteisestä, usein holhoavaksi koetusta asenteestaan kohti aitoa ja vastavuoroista kumppanuutta säilyttääkseen vaikutusvaltansa. Tämä muutos korostuu erityisesti Afrikassa, jota pidetään uuden moninapaisen maailmanjärjestyksen yhtenä vahvana uutena toimijana.

Myös entistä läheisempi yhteistyö Yhdysvaltojen perinteisten kumppanimaiden kuten Britannian, Kanadan, Australian, Japanin, Etelä-Korean ja Taiwanin kanssa tarjoaa paljon mahdollisuuksia. Nämä maat ovat kehittyneitä demokratioita, joilla on korkea teknologinen osaaminen, vahvat instituutiot ja yhteensopivat arvopohjat. Näillä mailla on nyt yhteinen intressi työskennellä yhdessä, jotta ne eivät jäisi vain suurvaltojen keskenään pelaamien pelien nappuloiksi.

Yksi realistinen ja luova malli olisi ”liitännäisjäsenyyden”, eritahtisen tai monitasoisen integraation kehittäminen, jossa nämä maat eivät olisi EU:n täysjäseniä, mutta osallistuisivat valikoidusti sisämarkkinoihin, tutkimusohjelmiin, puolustusteolliseen yhteistyöhön ja standardien kehittämiseen. Tällainen malli muistuttaisi laajennettua versiota nykyisistä kumppanuuksista, mutta olisi strategisempi ja syvempi. Se mahdollistaisi nopean yhteistyön kriittisillä aloilla kuten puolijohteet, tekoäly, energia ja meriturvallisuus.

Toinen mahdollisuus on rakentaa teemakohtaisia ”strategisia klubeja”, joissa EU ja valitut kumppanit muodostavat tiiviitä yhteistyörakenteita tietyillä aloilla. Esimerkiksi teknologian osalta voisi syntyä ”demokraattisten teknologioiden allianssi”, jossa EU, Japani ja Etelä-Korea koordinoivat teknologisia standardeja. Energia-alalla taas Australia ja Kanada voisivat olla keskeisiä kumppaneita puhtaan energian ja kriittisten raaka-aineiden toimitusketjuissa. Tällaiset klubit olisivat joustavia, nopeasti käynnistettäviä ja avoimia laajentumiselle.

Ajatus siitä, että nämä maat voisivat joskus liittyä EU:n jäseniksi, on institutionaalisesti epätodennäköinen nykyisillä perussopimuksilla, jotka määrittelevät jäsenyyden eurooppalaisille valtioille. Kuitenkin geopolitiisesti kiinnostavampi kysymys on, voiko EU:n ympärille syntyä ”laajennettu eurooppalainen yhteisö”, jossa jäsenyys ei ole binäärinen (sisällä/ulkona), vaan asteittainen ja toiminnallinen. Tällainen rakenne voisi muistuttaa verkostoa, jossa eri maat osallistuvat eri syvyyksillä eri politiikka-alueisiin.

Intia nousee lukuisissa tämän hetken analyyseissä maailmanpolitiikan murroksen keskeiseksi ”käänteentekeväksi valtioksi” (esim. Gaens

2025), jonka rooli on kriittinen erityisesti indopasifisen alueen tasapainotamisessa uuden maailmanjärjestyksen muotoilemisessa. EU:n ja Intian välinen yhteistyö otti ison askeleen eteenpäin tammikuussa 2026 allekirjoitetun vapaakauppasopimuksen myötä.

Haasteena on kuitenkin Intian harjoittama strateginen monisuuntaisuus, jossa se tekee yhteistyötä lännen kanssa samalla kun se säilyttää tiiviit siteensä Venäjään ja toimii aktiivisesti BRICS-ryhmässä. Euroopan onkin hyväksyttävä, että Intia näkee maailman moninapaisena eikä välttämättä sitoudu tiukkaan länsimaiseen jakoon demokratian ja autoritarismin välillä. Intia onkin hyvä esimerkki uudenlaisen pragmatismien tarpeesta EU:n ulko- ja kauppasuhteissa.

Ilman uskottavaa laajentumispolitiikkaa EU:n kyky ankkuroida naapurustonsa kehitystä heikkenee ja siksi laajentuminen ja uudet kumppanuusmallit eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan toisiaan täydentäviä strategioita. Myöskään länsilaajentuminen ei ole poissuljettua, jolloin jäsenyydestä voisivat neuvotella esimerkiksi Islanti, Norja tai Grönlanti.

EU:n perinteinen laajentuminen säilyy strategisesti välttämättömänä, erityisesti Euroopan lähialueilla. Ukrainan, Länsi-Balkanin ja muiden hakijamaiden eteneminen kohti jäsenyyttä ei ole vain poliittinen projekti, vaan keskeinen osa Euroopan vakauden, turvallisuuden ja vaikutusvallan vahvistamista pitkällä aikavälillä. Venäjä pyrkii ulottamaan etupiirinsä näihin rajavaltioihin, mikä on ristiriidassa EU:n tavoitteiden ja normipohjan kanssa. Vastakkainasettelu ja Venäjään liittyvät turvallisuushuolet Euroopassa jatkuvat ja mahdollisesti jopa vahvistuvat Ukrainan sodan päättymisen jälkeen. Euroopan on kyettävä hallitsemaan Venäjän toimintaan liittyviä merkittäviä riskejä. On todennäköistä, että Venäjä liittyy jälleen eri tavoin kansainvälisiin pöytiin, kun rauha Ukrainassa saadaan aikaan. Sitä ennen EU:n on valmisteltava uskottava strategia sen osalta, miten Venäjän kanssa toimitaan.

EU:n vahvuus on sen kyvyssä yhdistää turvallisuus, markkinat, sääntely ja instituutiot ja juuri tätä yhdistelmää voidaan skaalata uusien kumppanuuksien kautta myös globaaliksi vaikutusvallaksi, josta hyötyvät sekä EU että sen kumppanit.

Illiberaali tulevaisuus voi kääntää EU:n suunnan

EU:n tulevien vuosien yksi keskeisimmistä haasteista liittyy demokraattisten ja illiberaalien voimien mittelöön niiden jäsenmaissa ja myös Euroopan parlamentissa riippuen tulevien vuosien vaalituloksista. Ulkopoliittinen instituutti (2026c) toteaa, että vakavin uhka liberaalille demokratialle ja kansainväliselle järjestykselle tulee nykyään demokraattisten valtioiden

sisältä sellaisilta poliittisilta toimijoilta, jotka hyödyntävät juuri niitä demokraattisen hallinnon mekanismeja, joita he pyrkivät kyseenlaistamaan.

Illiberalismin nousu tarjoaa kriisien keskellä jäsenvaltioissa yksinkertaisia ratkaisuja: vahvan johtajan ja enemmistövallan ilman perustuslaillisia pidäkkeitä. Malli säilyttää vaalit, mutta pyrkii purkamaan vallanjaon ja oikeusvaltion rakenteita uhaten oikeuslaitoksen riippumattomuutta, kansainvälisiä sopimuksia, mediaa, opposition tilaa ja kansalaisyhteiskuntaa.

EU:ssa tämä näkyy kiristyvänä retoriikkana, politisoituvina arvokysymyksinä ja pyrkimyksenä hidastaa päätöksentekoa yksimielisyysvaatimuksia lisäämällä. Se voisi johtaa EU-tuomioistuimen vaikutusvallan heikkenemiseen, komission roolin kaventumiseen ja unionin muuttumiseen löyhäksi yhteistyöverkoksi, mikä heikentäisi sen globaalia toimijuutta ja sisämarkkinoiden perustaa.

Illiberaalit suuntaukset voivat vahvistua erityisesti maissa, joissa oikeusvaltiota on jo heikennetty, kuten Unkarissa ja Slovakiassa, mutta myös laajemmin Euroopassa populististen liikkeiden kasvaessa. Yhdessä nämä muodostavat riskivyöhykkeen, jossa illiberaali kehitys voi muokata EU:n suuntaa jo lähivuosina. Unkarin vaalit keväällä 2026 osoittivat, että kehityskulkua voi myös kääntää. Tämä edellyttää, että demokraattiset hallinnot kykenevät myös vastaamaan kansalaisten niille asettamiin odotuksiin.

Mitä EU:n tulevaisuus merkitsee Suomen näkökulmasta?

Euroopan unionin taloudellisen voiman kääntyminen poliittiseksi toimijuudeksi on Suomelle sekä välttämättömyys että mahdollisuus. EU:n kyky vahvistaa omaa asemaansa maailmassa, jossa suurvaltojen välinen kilpailu kovenee ja taloudellisista riippuvuuksista on tullut geopoliittisia riskejä, on siten suoraan Suomen etu. Suomi hyötyy unionista, joka kykenee ennakoivaan, pitkäjänteiseen ja omaa toimijuuttaan rakentavaan politiikkaan ja toisaalta tarvittaessa luovaan ongelmanratkaisuun.

Tässä kokonaisuudessa sisämarkkinat ovat Suomelle ratkaisevan tärkeitä. Suomi on johdonmukaisesti korostanut kilpailullisia, avoimia ja häiriöttömästi toimivia sisämarkkinoita, jotka lisäävät tuottavuutta ja vahvistavat eurooppalaisten yritysten globaalia asemaa. Toisaalta Suomi on myös globaalin vapaakaupan kannattaja ja on tukenut EU:n kauppasopimusten solmimista. Tämä on oleellista Suomen talouden kannalta, sillä suomalaiset yritykset hakevat viennin kasvua EU:n ulkopuolelta.

Myös EU:n teknologia- ja teollisuuspolitiikan uudistuminen on Suomelle tärkeää. Teknologinen kilpailu on kiristynyt, ja riippuvuus yhdysvaltalaisista ja kiinalaisista ratkaisuista on nostanut esiin tarpeen vahvemmalle

eurooppalaiselle teknologiasuvereniteetille. Suomelle tämä tarjoaa sekä mahdollisuuksia että velvoitteita: digitaalisten sisämarkkinoiden rakentaminen, datan liikkuvuus, reilun datatalouden periaatteet ja tekoälyn tarvitsema infrastruktuuri muodostavat aloja, joilla Suomella on vahvaa osaamista ja joita se tukee niin kansallisesti kuin EU-tasolla.

Samalla eurooppalaiset standardit, uusi teollisuuspolitiikka ja strategisten alojen pitkäjänteinen tukeminen luovat Suomelle markkinoita ja kumppanuuksia, joita se ei yksin pystyisi rakentamaan. Suomelle kyse ei ole sulkeutumisesta vaan siitä, että EU:lla on riittävä kyky turvata kriittiset arvoketjut, edistää innovaatioita ja toimia tasavertaisena teknologisenä toimijana globaalissa kilpailussa.

Tämän kehityksen kannalta EU:n päätöksenteon toimivuus on Suomelle ratkaisevaa. Suomen näkökulmasta EU:n täytyy pystyä tekemään päätöksiä silloin, kun maailmanpolitiikan paineet sitä vaativat. Yksimielisyyteen perustuva päätöksenteko ei enää turvaa unionin kykyä toimia. Siksi myös Suomen näkökulmasta on tärkeää tarkastella joustavampia malleja. Käytännössä tämä tarkoittaa ennen kaikkea määräenemmistöpäätösten laajentamisen arviointia joko perussopimusmuutosten kautta tai hyödyntämällä niin sanottuja *passerelle*-lausekkeita, jotka mahdollistavat siirtymisen määräenemmistöpäätöksiin ilman sopimusmuutoksia mutta edellyttävät yksimielistä päätöstä.

Lisäksi on syytä tarkastella euroalueen kaltaisen täysin uuden, rajatun integraatiomallin rakentamista niille jäsenmaille, jotka haluavat edetä pidemmälle. Perussopimusten puitteissa tätä voidaan edistää myös syvennetyn yhteistyön keinoin, joka edellyttää vähintään yhdeksän jäsenmaan osallistumista. Näiden rinnalla vaihtoehtona on muu hallitustenvälinen yhteistyö eli niin sanotut *coalitions of the willing* -ratkaisut, jotka tapahtuvat kokonaan EU:n perussopimusten ulkopuolella, mutta voivat tarjota joustavuutta ja nopeutta tilanteissa, joissa yhteinen EU-tason eteneminen ei ole mahdollista.

Paikkaansa maailmassa rakentava EU on Suomen turvallisuus-, talous- ja arvopohjaisen ulkopolitiikan kulmakivi, ja siten unionin päätöksenteon kyvykkyys on suoraan Suomen kansallisen toimintakyvyn jatke.

Suomen kantojen tarkastelu suhteessa EU-päätöksentekoon ansaitsee huomiota; ovatko kannat oikeassa suhteessa muuttuvaan maailmaan ja EU:lta tarvittavaan toimintakykyyn keskellä suurta murrosta?

5. Keskivallat geopoliittisen murroksen ytimessä

Vuoden 2026 geopolitiikassa käsite 'keskivallat' (middle power) on noussut kansainvälisen keskustelun otsikoihin. Keskivalta-käsitteellä tarkoitetaan valtiotoimijaa, joka pyrkii säilyttämään strategisen liikkumatilansa, hajauttaa riippuvuuksia, rakentaa rajattuja koalitioita ja pyrkii järjestykseen alueilla, joilla kansainvälinen järjestys ei enää toimi. Keskivallat pyrkivät suojautumaan suurvaltakilpailulta ja rakentavat itse uusia toimintatapoja, koalitioita ja osittaisia uusia sääntöjä.

Keskivallat ei käsitteenä ole uusi. Perinteisesti keskivallat ovat toimineet liberaalia sääntöpohjaisuutta ajaen ja sitä omalla toiminnallaan vahvistaen. Uutta kuitenkin on se, että uudessa tilanteessa keskivallat ovat oppineet toimimaan joustavammin ja pragmaattisemmin kuin aiemmin. Taustalla on kehitys, jossa erityisesti Yhdysvallat ei enää ylläpidä vakaata maailmanjärjestyksestä vaan painottaa kilpailua, pakottamista ja kasvavaa epävarmuutta.

Vaikka käsite ei olekaan uusi, sen käyttöarvo on noussut nopeasti geopolitiikan ytimeen. Carnegie Endowment for International Peace (2026) määrittelee keskivaltakäsitteen ”suhteelliseksi ja relationaaliseksi”: huomio ei kohdistu ensisijaisesti valtion kokoon tai väestöön, vaan sen asemaan suurvaltojen rinnalla ja kykyyn vaikuttaa alueellisesti tai temaattisesti ei voimankäytön vaan ensisijaisesti esimerkiksi koalitoiden, sääntöjen, teknologian, kaupan ja standardien kautta. Tämä tulkinta korostui World Economic Forum Annual Meeting 2026 -kokouksessa, jossa Kanadan pääministeri Mark Carney totesi vanhan järjestyksen olevan ohi ja painotti keskivaltojen tarvetta rakentaa tapauskohtaisia, asiakohtaisia koalitioita. World Economic Forum tiivisti saman ajatuksen: keskivallat määrittävät yhä vähemmän kokonsa ja yhä enemmän roolinsa kautta. Ne muodostavat heterogeenisen joukon eivätkä yhtenäistä blokkia, mutta toimivat alueellisesti ankkureina, taloudellisina solmukohtina ja koalitoiden organisoijina ja ovat siten ratkaisevassa asemassa maailmanjärjestyksen murroksessa.

Keskivaltojen suhde monenkeskiseen järjestelmään ja kansainväliseen oikeuteen on nyt myös luonteeltaan strateginen ja kaksijakoinen heijastaen niiden tavoitetta tasapainoilla vakauden ja oman liikkumavaransa välillä. **Vakiintuneet keskivallat** kuten Australia tai Kanada ovat historiallisesti olleet sääntöpohjaisen maailmanjärjestyksen ja sen instituutiollisten puitteiden vakaimpia tukijoita. Maat ovat nähneet ne parhaana tapana maksimoida oma vaikutusvaltansa ja rajoittaa suurvaltojen mielivaltaa.

Sitä vastoin **nousevat keskivallat** kuten Arabiemiirikunnat tai Indonesia suhtautuvat nykyjärjestelmään pragmaattisemmin ja tavoittelevat usein

merkittäviä reformeja, jotta kansainväliset instituutiot, kuten YK:n turvallisuusneuvosto, heijastaisivat paremmin 2000-luvun valtasuhteita. Nämä maat eivät yleensä pyri purkamaan vallitsevaa järjestystä, josta ne hyötyvät taloudellisesti, vaan ne rakentavat sen rinnalle omia ”**minilateraalisia**” **koalitioita** ja vaihtoehtoisia instituutioita, jotka painottavat valtioiden suvereniteettia ja vähentävät riippuvuutta yksittäisistä suurvalloista. Tämä kehitys johtaa globaalin hallinnan pirstoutumiseen, jossa keskivallat toimivat usein välittäjinä ja sillanrakentajina suurvaltojen välisissä kiistoissa, vaikka ne samalla saattavat haastaa perinteisiä länsimaisia normeja esimerkiksi ihmisoikeuskysymyksissä korostaessaan strategista autonomiaansa.

Miksi keskivallat nousevat juuri nyt?

Keskeinen tekijä keskivalta-retoriikan nousulle on se, että Yhdysvallat ei enää toimi sääntöpohjaisen maailmanjärjestyksen takaajana. Samaan aikaan suurvaltakilpailu ja voimapolitiikan lisääntyminen kansainvälisissä suhteissa on halvaannuttanut etabloituneita monenvälisiä alustoja, kuten YK:n turvallisuusneuvoston ja alueellisia toimijoita kuten Etyjin. Kun päätöksenteolla ei ole YK:n kaltaista kehystä ja halukkaiden koalitiot ja erilaiset liittoumat korostuvat, keskivaltojen rooli kasvaa. Eurooppalainen ajatuspaja European Council on Foreign Relations ECFR (2026) kuvaa vuoden 2026 alkua suoranaishana irtiottona globaalin järjestyksen laajasta institutionaalista arkkitehtuurista.

Tässä tilanteessa keskivallat etsivät suojaa ja hajauttavat riippuvuuksia, rakentavat puolustus- ja teknologiakumppanuuksia ja varovat joutumasta tilanteeseen, jossa on pakko valita Washingtonin tai Pekingin välillä. Toiseksi keskivallat etsivät ketterää toimintakykyä. Ne voivat edistää pragmaattista yhteistä toimintaa pienempien koalitioiden, monenvälisten ja alueiden rajoja ylittävien yhteistyöjärjestelyjen kautta. Jos Yhdysvaltojen tai Kiinan hegemoninen keskusta heikkenee, syntyy geopolitiikkaan tilaa uusille välittäjille, normien kirjoittajille, logistisille solmuille, teknologian määrittäjille ja alueellisille kyvykkyysskoalitioille.

Toimintamalleina pragmaattisuus, tilannekohtaiset koalitiot ja vaihtuvien kokoonpanojen yhteistyö

Toimiakseen uudet järjestelmät tarvitsevat joustavampaa ja tehtäväkohtaista organisoitumista, jolloin järjestelmä ei enää lepää pelkästään yhteisten kansainvälisten instituutioiden varassa, vaan eri kokoonpanoihin perustavalle institutionaaliseen yhteistyömallille syntyy tarve. Keskivallat rakentavat nyt päällekkäisten aloitteiden tilkkutäkkimäistä maisemaa, joka ei vielä

muodosta kokonaista selkeää uutta järjestystä, mutta tuottaa paikallisia, jopa improvisoituja yhteistyömuotoja. Yhteistyön on kuitenkin kytkeydyttävä joihinkin ydinperiaatteisiin. Suomelle ja muille Pohjoismaille luonteva periaatteellinen viitekehys ovat liberaalin demokratian arvot.

Esimerkkinä uudesta yhteistyöstä Kanada ja Pohjoismaat sopivat maaliskuussa 2026 puolustushankintojen ja muun yhteistyön syventämisestä nimenomaan keskivaltayhteistyön kehyksessä. Norjan pääministeri Jonas Gahr Støre kuvasi lähestymistapaa ”vaihtuvien kokoonpanojen malliksi”. Kyse ei olisi uusista raskaista instituutioista, vaan valituissa kysymyksissä syvenevästä yhteistyöstä eri kokoonpanoissa.

Kanada mainitsi tulevaisuuden mahdollisina kumppaneina myös Australian, Japanin ja Etelä-Korean. Kanada ja Japani sopivat alkuvuodesta 2026 uudesta kattavasta strategisesta kumppanuudesta, jonka painopisteisiin kuuluvat turvallisuus- ja puolustusyhteistyö, kriittiset mineraalit, puolijohteet, tekoäly, puhdas energia ja toimitusketjujen resilienssi.

Näissä keskivaltojen yhteistyössä pragmaattisuus ja pragmaattiset yhteistyörakenteet ovat keskeisiä. Chatham House (2026) tiivistää kehityksen eräänlaiseksi keskivaltapolitiikan käsikirjaksi neljään polkuun: erikoistumiseen, liittoutumiseen, jakamiseen ja suojautumiseen. Keskivaltakehityksen näkökulmasta uusi sääntöpohjainen maailmanjärjestys ei todennäköisesti synny nopeasti tai globaalilla historiallisella ratkaisulla tai uudella Bretton Woods -sopimuksella. Maailmanjärjestys kutoutuu pikemminkin vähitellen, useista toisiaan täydentävistä kerroksista.

Odotettavissa on myös, että ydinasevarustelu kasvaa ja myös keskivallat tulevat ottamaan tähän keskusteluun osaa, joko vahvistamalla pelote-kyvykkyyksiään liittolaissuhteiden kautta, osallistumalla ydinasepolitiikan normien ja sääntelyn muotoiluun tai joissain tapauksissa harkitsemalla omaa asemoitumistaan uudelleen suhteessa ydinaseisiin.

Ensimmäinen kerros: kauppa ja tuotantoketjut

Carnegie -ajatushautomon (2026) mukaan esimerkkeinä keskivaltojen yrityksestä vakauttaa globaalia kauppajärjestelmää ovat WTO-uudistusta ajava Kanadan johtama Ottawa Group ja laaja sekä hyvin kattava Tyynenmeren kumppanuussopimus CPTPP. Chatham House (2026) puolestaan arvioi, että EU:n ja CPTPP-maiden välille on hahmottumassa eräänlainen avoimen kaupan puolustuslinja Yhdysvaltojen ulkopoliittisen suunnanmuutoksen jälkeisessä tilanteessa.

Toinen kerros: teknologia ja standardit

Chatham House ja ECFR (2026) esittävät, että tekoälykehityksessä keskivallat voivat joko rakentaa omaa suvereenia tekoälykapasiteettiaan tai jakaa

suvereniteettia alueellisissa ja intressipohjaisissa verkostoissa. ECFR menee pidemmälle ja ehdottaa käytännössä EU-vetoista 'tekoälyn ja infrastruktuurin keskivaltojen klubia', jossa EU, Kanada, Japani, Etelä-Korea, Iso-Britannia, Australia ja Intia yhdistäisivät tutkimus- ja kehitystoimintaa, laskentakapasiteettia ja infrastruktuurin rakentamista. Eli uusi sääntöpohjaisuus syntyisi yhteisen kapasiteetin kautta.

Kolmas kerros: turvallisuus ja puolustus

Pienet valtiot ja keskivallat voivat saada agendavaltaa konsensukseen perustuvissa turvallisuusjärjestelyissä ja lisätä suhteellista voimaansa yhteistyöllä. Pohjoismaiden ja Kanadan pääministerikokous keväällä 2026 Oslossa eli Nordic-Canadian Summit, johon osallistuivat Norjan, Suomen, Ruotsin, Tanskan ja Islannin pääministerit sekä Kanadan pääministeri Mark Carney päättyi yhteiseen julkilausumaan. Lausumassa valtiot sopivat yhteistyön syventämisestä erityisesti arktisessa turvallisuudessa, puolustusyhteistyössä ja puolustusteollisuudessa, kriittisissä mineraaleissa, kaupassa ja investoinneissa sekä resilientin ja kestäväen talouden rakentamisessa.

Pohjoismaat puolestaan edustavat tällä hetkellä kenties selkeimmin vahvempaa tai kunnianhimoisinta keskivaltakokonaisuutta. Yksittäin maat ovat pieniä tai keskisuuria, mutta yhdessä niillä on vahva puolustusteollinen, teknologinen, arktinen ja normatiivinen paino. Oslon kokous osoitti myös, että Pohjoismaat eivät hahmota itseään vain EU:n tai Naton reuna-alueena, vaan aktiivisena keskivaltaryppäänä, joka voi tehdä konkreettisia avauksia ilman raskasta institutionaalista asemaa tai rakennetta.

Neljäs kerros on globaalien julkishyödykkeiden politiikka

Carnegie ja ECFR katsovat, että terveys ja hyvinvointi, ilmastokysymykset, kehitys, diplomatia ja rauhanvälitys ovat aloja, joilla keskivallat voivat paikata suurvaltojen jättämää aukkoa. Jos keskivallat eivät näyttäyty pakottajina tai uhkaajina, niiden toimintakyky ja kansainvälinen legitimitiitti toimia voi olla suurvaltoja uskottavampi ja vahvempi. Näissä aiheissa uskottava toimintakyky edellyttää keskivaltioiden yhteistyön ulottamista omaa välitöntä aluetta kauemmas, toisiin maanosiin.

Mitä keskivaltakehitys tarkoittaa Suomelle?

Suomi sijoittuu keskivaltakehityksessä etulinjan pieneksi, mutta poikkeuksellisen hyvin verkottuneeksi toimijaksi. Suomen kannalta olennaista on tunnistaa itsensä osaksi pohjoiseurooppalaista keskivaltaa, jossa painoarvo syntyy valtioiden ja EU:n verkottuneesta kapasiteetista, ei mittakaavasta.

Strateginen hyöty Suomelle syntyy siitä, että keskivaltaverkostot avaavat enemmän vaikutuskanavia, enemmän teollista mittakaavaa ja enemmän poliittista vipuvoimaa kuin mitä Suomi yksin saisi.

Atlantic Councilin (2023) arvion mukaan Suomen Nato-jäsenyyden jälkeinen turvallisuuspoliittinen asema nojaa juuri bi-, tri- ja minilateraaliin järjestelyihin, kuten NORDEFCon ja Britannian johtamaan JEFiin, joiden tehtävä on täydentää Natoa, paikata sen alle jääviä aukkoja ja vahvistaa kansallista puolustuskykyä. Suomelle on mahdollista olla Pohjoismaiden kautta alueellinen ankkuri, päästä Britannian kautta nopean sotilaallisen yhteistyön ytimeen ja Kanadan kautta arktisen sekä puolustusteollisen keskivaltayhteistyön vahvistuvan yhteistyön piiriin.

Maaliskuussa 2026 Kanada ja Pohjoismaat sopivat puolustusteollisen kapasiteetin, hybridikestävyuden, resilientin infrastruktuurin ja yhteen toimivien kaksikäyttöteknologioiden vahvistamisesta. Myöhemmin maaliskuussa Britannia, Suomi ja Alankomaat ryhtyivät valmistelemaan uutta yhteistä rahoitus- ja hankintamekanismia aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden nopeammaksi hankkimiseksi.

Pohjoismaat muodostavat Suomelle keskeisen viiteryhmän keskivaltanäkökulmasta, sillä ne yhdistävät samankaltaisen kokoluokan, korkean institutionaalisen kapasiteetin ja vahvan sitoutumisen sääntöperustaiseen kansainväliseen järjestelmään. Pohjoismaiden olennainen lisäarvo, näistä vahvuuksista ponnistaen, on toiminta- ja päätöksentekokyky, joka voi tuottaa aloitteita. Pohjoismaiden on helpompaa esimerkiksi EU-tasolla tehdä kokeiluja, aloitteita, sekä edetä nopeammin ja pidemmälle kuin koko unionin, joka joutuu hakemaan yhteistä linjaa 27 kesken. Yhteistyö Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Islannin kanssa vahvistaa Suomen kykyä toimia koalitioissa, vaikuttaa normien ja standardien muotoutumiseen sekä lisätä painoarvoaan suhteessa suurempiin toimijoihin. Pohjoismaat toimivat usein samansuuntaisesti esimerkiksi turvallisuuspolitiikassa, taloudessa ja teknologiakysymyksissä, mikä tekee niistä luontevan ”kertoimen” Suomen vaikutusvallalle. Tässä mielessä pohjoismainen viiteryhmä ei ole vain maantieteellinen tai kulttuurinen yhteys, vaan keskeinen väline keskivaltapolitiikan toteuttamisessa.

Suomen tulee nähdä ja tulkita keskivaltojen nousu ennen kaikkea toimintaympäristön muutoksena, jossa menestyvät ne valtiot, jotka kykenevät liikkumaan nopeasti eri kokoonpanoissa ja sitomaan yhteen turvallisuuden, teollisuuden, teknologian ja sääntelyn. Luontevin paikka tässä kehityksessä Suomelle on pohjoismainen ydin, jota täydennetään Britannialla turvallisuus- ja puolustusyhteistyössä sekä Kanadalla arktisissa, kauppa- ja puolustusteollisissa kysymyksissä. Myös Itämeren alueen maat ovat hyvin tärkeä viiteryhmä.

6. Lopuksi: Miten pieni maa voi navigoida rauhattomassa maailmassa?

Raportin kuvaamat toiminnan mahdollisuudet Suomelle löytyvät nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä EU:sta, keskivaltakehityksen dynamiikan ymmärtämisestä sekä oman sisäisen resilienssin, luottamuksen, toimintakyvyn ja strategisen otteen vahvistamisesta.

Suomelle vahva, toimintakykyinen ja strategisesti suuntautunut EU on kansallisen toimintakyvyn ehto. Heikko ja halvaantunut EU taas keskeinen turvallisuus- ja talousriski. Keskivaltakehitys tarjoaa Suomelle enemmän toimijuutta kuin aiemmin jos Suomi toimii verkostoituneena, ketteränä ja strategisesti. Keskivaltakehityksen osalta Suomen kuulumisen Pohjoismaihin on merkittävä vahvuus.

Meneillään olevassa radikaalissa epävarmuudessa Suomen ja muiden pienten valtioiden on siirryttävä passiivisesta sääntöjen noudattajasta aktiiviseksi ”järjestyksen rakentajaksi”. Koska sääntöpohjainen maailmanjärjestys murenee ja suurvallat käyttävät ”murskapolitiikkaa”, pienten valtioiden on vahvistettava omaa materiaalista voimaansa ja strategista navigointikykyään selviytyäkseen.

Lähdeaineiston perusteella keskeiset keinot suojautua ja navigoida maailman murroksessa Suomen kaltaisille pienille maille:

- 1. Materiaalinen voima ja puolustus:** Panostukset kovaan voimaan (kuten 5 % BKT-tavoite) ja tiivis pohjoismainen yhteistyö.
- 2. Geotaloudellinen autonomia:** Logististen välttämättömyyksien varmistaminen ja teknologinen suvereniteetti.
- 3. Strateginen navigointi:** Verkostopohjainen suvereniteetti ja joustavat, tilannekohtaiset kumppanuudet.
- 4. Yhteiskunnallinen turvallisuus ja luottamus:** Informaatiointegriteetin puolustaminen ja sosiaalisen koheesion ja luottamuksen rakentaminen vaikeissakin taloudellisissa oloissa. Sekä yhteiskunnan että yksilöiden toimijuus edellyttää riittävää pysyvyyttä ja uskottavaa näkymää, jonka varaan tulevaisuutta voi rakentaa.
- 5. Kyky ennakoida ja nostaa keskusteluun myös vaikeita aiheita.** Ennakointikyky ja kyky käydä keskustelua myös vaikeista aiheista korostuu murroskohdassa, kun tarvitaan useita uudenlaisia strategisia linjoja.

1. Materiaalinen voima ja puolustus

Kansainväliset säännöt ovat vain niin vahvoja kuin niitä tukevat demokraattiset valtiot, mikä vaatii Suomelta panostuksia kovaan voimaan. Tämän vuoksi Suomen on varauduttava nostamaan puolustusmenonsa viiteen prosenttiin BKT:sta (sisältäen 3,5 % suoriin menoihin ja 1,5 % tukeviin toimiin, kuten T&K-toimintaan ja infraan).

Toinen keskeinen keino oman puolustusvalmiuden vahvistamiseen on alueellinen integraatio. On syvennettävä Pohjoismaiden ja Itämeren maiden välistä puolustusyhteistyötä, jotta alueellinen pelote säilyy uskottavana myös Yhdysvaltojen tuen mahdollisesti ailahdellessa.

Kolmanneksi huomiota tulee kiinnittää puolustusteollisuuden kilpailukykyyn. Pienen maan kannattaa erikoistua. Suomen tapauksessa esimerkiksi arktisessa teknologiassa, avaruusteknologiassa, kyberasejärjestelmissä ja autonomisissa järjestelmissä, ja integroitua tiiviisti osaksi eurooppalaisia arvoketjuja.

2. Geotaloudellinen riskien vähentäminen ja strateginen autonomia

Taloudellisesta keskinäisriippuvuudesta on tullut voimapolitiikan ase, mikä vaatii siirtymää tehokkuuden optimoinnista resilienssin maksimointiin. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi riippuvuuksien hallintaa: On tunnistettava ja vähennettävä kriittisiä riippuvuuksia autoritaarisista valtioista (kuten Kiinasta) erityisesti raaka-aineiden, lääkkeiden ja teknologian osalta. Myös uusiutuviin energialähteisiin panostaminen ja riippuvuuksien purkaminen fossiilisista energialähteistä korostuu yhä entisestään.

Toisekseen erityishuomiota tulee kiinnittää logistiikkayhteyksiin. Suomen on vahvistettava maayhteyksiä Ruotsin ja Norjan kautta, jotta huoltovarmuus ei ole pelkästään haavoittuvan Itämeren meriliikenteen varassa.

Kolmas keskeinen strategisen autonomian elementti käynnissä olevassa murrosajassa on teknologinen suvereniteetti: On investoitava eurooppalaisiin ja kansallisiin suvereneihin teknologiajärjestelmiin (esim. tekoäly, pilvipalvelut, 6G), jotta vältetään joutumasta ulkopuolisten toimijoiden ”digitaalisiksi siirtomaiksi”. Tämä edellyttää myös omien strategisten vahvuuksien tunnistamista esimerkiksi kriittisissä teknologioissa.

3. Verkostopohjainen suvereniteetti ja joustava diplomatia

Maailmassa, joka on pirstaloitumassa yhteensopimattomiin järjestelmiin, pienten valtioiden on osattava rakentaa valikoitujen verkostojen varaan pohjautuvaa suvereniteettiä (connected sovereignty). Tämä tarkoittaa

tasapainottelua kilpailukyvyyn ja suvereeniuden välillä: on oltava tarpeeksi omavarainen selviytyäkseen häiriöistä, mutta tarpeeksi houkutteleva kumppani varmistaakseen välttämättömät liittolaisuudet.

Toisaalta totunnaisten, pysyvien arvoliittolaisuuksien rinnalle on osattava rakentaa joustavia ja helposti purettavia sopimuksia, tilannekohtaisia kumppanuuksia, jotka mahdollistavat navigoinnin eri blokkien välillä.

Multilateraalisuuden rinnalla tulee vaalia ajatusta minilateraalisuudesta: On osallistuttava ketteriin, teemakohtaisiin valtioiden ryhmittymiin (kuten Weimar Plus tai Pohjois-Euroopan puolustusydin) perinteisten kankeiden monenkeskisten instituutioiden rinnalla.

4. Yhteiskunnallinen turvallisuus ja luottamus

Koska ”murskapolitiikan” ajassa monet toimijat tavoittelevat suoraan tai epäsuorasti yhteiskunnan sisäistä hajoamista, henkinen kriisinkestävyys on kriittinen puolustusvoimavara. Pienille maille se tarkoittaa esimerkiksi kykyä tunnistaa ja toimia rinnakkaisissa, keskenään erilaisissa ja joskus yhteensopimattomissa ”totuusjärjestelmissä” samanaikaisesti toimintakykyä menettämättä. Yhteiskunnan monimuotoistuesssa harvenevat kaikille yhteiset elämäkokemukset nousevat yhä tärkeämpään rooliin. Tällaisia Suomessa ovat perinteisesti olleet mm. kaikille maksuton peruskoulu, kansalliset juhlapäivät ja varusmiespalvelus.

Niin ikään kansallisia informaatioympäristöjä tulee suojata ja vahvistaa tekoälypohjaiselta disinformaatiolta ja polarisaatiolta, jotka murentavat luottamusta instituutioihin.

Pienten valtioiden on muistettava, että tässä uudessa järjestyksessä **passiivisuus merkitsee alisteisuutta**. Menestys vaatii kykyä kytkeä diplomatia, talous, turvallisuus ja resilienssi yhdeksi johdonmukaiseksi ja aktiiviseksi strategiaksi.

Yhteiskunnan kestävyiden ja sosiaalisen koheesion kannalta keskeistä on myös se, millainen on yhteiskunnan esittämä innostava lupaus tulevaisuudesta. Tähän liittyen esimerkiksi Sitran Megatrendit 2026 -selvityksessä esitettiin ajatus uudesta, yhteiskuntasopimuksesta, joka perustuu elävään demokratiaan, pitkiin elämänskaariin ja luonnon elinvoiman lisäämiseen. Yhteiskunnallisen turvallisuuden ja luottamuksen keskeisiä tekijöitä on arvioitu tarkemmin mm. Sitran työpaperissa Huomisen luottamus Suomessa (2026).

5. Ennakointi ja kyky käydä keskustelua myös vaikeista aiheista

Ennakointi ja kyky käydä keskustelua myös vaikeista aiheista ovat ulkopoliittisessa murroskohdassa keskeisiä edellytyksiä kansallisen toimintakyvyn vahvistamiselle. Tämä tarkoittaa paitsi strategista ennakointia globaalien kehityskulkujen kuten suurvaltakilpailun, teknologisen murroksen ja turvallisuusympäristön muutosten ymmärtämiseksi, myös poliittista valmiutta käsitellä herkkiä kysymyksiä avoimesti liittolaisten ja kumppaneiden kanssa. Käytännössä kyse on kyvystä sanoittaa omia intressejä selkeästi, tunnistaa ristiriidat ajoissa ja rakentaa niihin hallittuja vastauksia ennen kuin ne kärjistyvät kriiseiksi. Tällainen keskustelukyky lisää ennustettavuutta, vahvistaa luottamusta ja luo edellytyksiä pitkäjänteiselle vaikuttamiselle tilanteessa, jossa ulkopoliittiset valinnat ovat aiempaa monimutkaisempia ja kytkeytyvät yhä tiiviimmin turvallisuus-, talous- ja teknologia-politiikan rajapinnoille.

E erityisen konkreettisesti tämä korostuu suhteessa Venäjään. Kun sota Ukrainassa aikanaan päättyy, Suomella ja sen liittolaisilla on edessään väistämätön kysymys siitä, millaisin periaattein ja missä laajuudessa suhteita Venäjään rakennetaan uudelleen. Kyse on poliittisesti vaikeasta ja herkästä aiheesta, johon liittyy sekä turvallisuusriskejä että taloudellisia ja alueellisia realiteetteja. Tämä tekee Venäjä-suhteesta keskeisen esimerkin siitä, miksi ennakointi ja vaikeiden kysymysten käsittely ovat olennaisia osia uskottavaa ja kestävää ulkopoliitiikkaa.

Mitä seuraavaksi?

Tässä raportissa esitetyt jäsenyykset jättävät edelleen runsaasti avoimia kysymyksiä ja epävarmuuksia. Selvää on, että yksittäisten strategioiden tai politiikkaohjelmien sijaan vastedes tarvitaan useita rinnakkaisia pelikirjoja eri konteksteihin ja eri tilanteisiin, samoin kuin menneisiin vuosikymmeniin nähden vahvempaa epävarmuuden sietokykyä.

Jos näin on, herää kiinnostavia kysymyksiä, mitä tämä tarkoittaa ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksentekokyvyn kannalta tai millaisia ennakointikykyjä ja tietopohjaa tämä edellyttää aiempaan verrattuna? Entä miten tämä vaikuttaa itseymmärrykseemme Suomen roolista maailmassa nyt ja tulevaisuudessa? Millaista Suomea rakennamme erilaisilla päätöksillä?

Tulevaisuuksien avartamista: Tulevaisuustaulukot ja skenaariot

Alla esitellään neljä erillistä tekoälyn avulla tämän julkaisun lähdeaineistosta tuotettua ja asiantuntijoiden toimesta rikastettua tulevaisuustaulukkoa, jotka analysoivat maailmanjärjestyksen murroksen epävarmuustekijöitä suurvaltojen, keskivaltojen ja Pohjoismaiden näkökulmista. Tekoälyn tuottamat taulukot on tarkennettu ja validoitu asiantuntijoiden toimesta työpajatyöskentelyssä.

Kukin taulukko sisältää kolme erilaista kehitysvaihtoehtoa aiemmin listatuille maailmanjärjestyksen murroksen epävarmuustekijöille. Taulukko hyödyntää lähdeaineistoista tunnistettuja muuttujia vuoteen 2035: hallittu muutos (uusi tasapaino), pysähtyneisyys (zombie-vaihe) ja hallitsematon murros (romahdus).

Lopuksi esitetään kolme tiivistä, esimerkinomaista skenaariota maailmanpolitiikan toimintaympäristöstä, jotka sijoittuvat vuoden 2030–2035 tienoilta.

Taulukko 1. Suurvaltojen väliset suhteet: Murskapolitiikka ja blokkiutuminen

Tämä taulukko keskittyy perinteisen sääntöpohjaisen järjestelmän haastamiseen ja Yhdysvaltojen ja Kiinan väliseen kilpailuun Suomen näkökulmasta. Tulevaisuustaulukon idea on esittää erilaisia mahdollisia vaihtoehtoja ja se toimii tässä muistiossa esimerkkinä mahdollisista muuttujista.

Epävarmuus-tekijä	Vaihtoehto A: Hallittu muutos / "Uusi tasapaino"	Vaihtoehto B: Pysähtyneisyys / "Zombie-vaihe"	Vaihtoehto C: Hallitsematon murros / "Kaaos"
Kansainvälinen järjestys	Mosaiikki-integraatio: Säännöt korvautuvat osaksi joustavilla alueellisilla sopimuksilla. Osa instituutioista pysyy, osa korvautuu uusilla.	Zombie-instituutiot: YK ja WTO säilyvät muodollisesti, mutta niillä on vain vähän todellista valtaa.	Murskapolitiikan voitto: Universaalit normit tuhoutuvat; vahvimman laki hallitsee.
Yhdysvaltojen globaali rooli	Pragmaattinen kumppani: USA säilyy suhteellisen ennakoitavana liittolaisena vapaaehtoisen työnjaon kautta.	Transaktionaalinen saalistaja: USA käyttää voimaansa lähinnä vain välittömän oman hyödyn saavuttamiseen.	Eristäytyvä autoritarismi: USA hylkää liittolaisensa ja luisuu sisäiseen kaaokseen.
Teknologinen kilpailu	Protokollapohjainen yhteistyö: Avoimet standardit mahdollistavat vuorovaikutuksen eri blokkien välillä.	Kahden eri teknologia-maailman jäykkyys: Maailma jakautuu kahteen yhteensopimattomaan teknologiapiinon (US vs. Kiina, ns. Dual stack).	Teknologinen pirstoutuminen: Kybersota ja vientikiellot hajottavat globaalin infran.
Venäjän uhka ja etupiirijattelu	Hallittu patoaminen: Venäjän aggressio pysäytetään ja Ukraina liittyy EU:hun seuraavina vuosina.	Jäätynyt epävakaas: Jatkuvat hybridioperaatiot ja etupiirikiistat Euroopan rajoilla.	Euroopan isojako: Venäjä palauttaa etupiirinsä ja suora sota laajenee Eurooppaan.
Globaali kauppa	Alueellisuuden korostuminen: Kauppa jatkuu alueellisissa mutta avoimissa blokeissa.	Friendshoring-tullisota: Kauppa rajoittuu vain luotettavien kumppanien välille; hinnat nousevat.	Kahdenvälinen kiristys: Globaali kauppajärjestelmä romahdus ja kauppasaarrot.

Taulukko 2. Keski-valtojen nousu: Strateginen navigointi ja autonomia

Keskivallat kuten Intia, Brasilia, Turkki ja Kanada tai Euroopassa Saksa, Ranska tai Iso-Britannia toimivat yhä aktiivisemmillä rooleilla suurvaltojen välissä. Tulevaisuustaulukon idea on esittää erilaisia mahdollisia vaihtoehtoja ja se toimii tässä muistiossa esimerkkinä mahdollisista muuttujista.

Epävarmuus-tekijä	Vaihtoehto A: Hallittu muutos / "Uusi tasapaino"	Vaihtoehto B: Pysähtyneisyys / "Zombie-vaihe"	Vaihtoehto C: Hallitsematon murros / "Kaaos"
Kytkeyty suvereniteetti	Strategiset navigaattorit: Keskivallat ylläpitävät suhteita useisiin napoihin ja tasapainottavat maailmaa.	Ehdollinen liittolaisuus: Keskivallat joutuvat valitsemaan puolensa suurvaltojen painostuksesta.	Alueelliset valtakeskukset: Keskivallat rakentavat omia suljettuja etupiirejään ja kovaa voimaa.
Finanssi- ja maksujärjestelmä	Monivaluuttainen vakaus: RMB, Euro ja dollarit toimivat rinnakkain hallitusti.	Kitkainen dedollarisaatio: Siirtymä pois dollarista hidastaa kauppaa ja lisää kustannuksia.	Rahoitusjärjestelmän romahdus: Luottamus dollariin katoaa ennen vaihtoehtojen kypsymistä.
Kriittisten resurssien hallinta	Kiertotalousliitot: Globaali yhteistyö raaka-aineiden kierrätyksessä ja saatavuudessa.	Resurssinationalismi: Mineraalien vientirajoitukset ja kartellit muuttuvat yleisiksi.	Raaka-ainesota: Suorat konfliktit strategisista luonnonvaroista ja vesilähteistä.
Välittäjä-valtioiden rooli	Vakauden ankkurit: Keski-vallat ratkaisevat kriisejä joustavilla "minilateraaleilla" koalitioilla.	Sivustakatsojat: Keski-vallat jäävät suurvaltojen transaktionaalisten diilien pelinappuloiksi.	Sijaissotien lietsojat: Keskivallat hyödyntävät epävakautta omien alueellisten sotien käymiseen.
Kestävyys ja demografia	Uudistuvat yhteiskunnat: Onnistunut maahanmuutto ja pitkäikäisyyden hyödyntäminen.	Harmaa katto: Velkaantumisen ja väestön ikääntyminen lamaannuttavat investointikyvyn.	Yhteiskunnallinen kriisi: Nuorisotyöttömyys ja eriarvoisuus johtavat vallankumouksiin.

Taulukko 3. Pohjoismaiden asema maailmassa: Resilienssi ja etulinjan vastuu

Pohjoismaat ja erityisesti Suomi joutuvat määrittelemään suhteensa Venäjän uhkaan, Natoon ja EU-integraatioon. Tulevaisuustaulukon idea on esittää erilaisia mahdollisia vaihtoehtoja ja se toimii tässä muistiossa esimerkkinä mahdollisista muuttujista.

Epävarmuus-tekijä	Vaihtoehto A: Hallittu muutos / "Uusi tasapaino"	Vaihtoehto B: Pysähtyneisyys / "Zombie-vaihe"	Vaihtoehto C: Hallitsematon murros / "Kaaos"
Alueellinen turvallisuus	Integroitu Pohjola-Baltia: Tiivis yhteinen komento-rakenne ja saumaton puolustusyhteistyö.	Hajanainen varautuminen: Alueellinen yhteistyö etenee vain puheissa; kukin maa hoitaa omaa turvallisuuttaan	Etulinjan sota: Pohjois-Eurooppa muuttuu suoran kulutussodan ja miehitysyriyten kohteeksi.
Logistiikka ja huoltovarmuus	Varmistetut elämänlangat: Uudet rautatie- ja maantieyhteydet Ruotsiin ja Norjaan on varmistettu.	Itämeren riski-indeksi: Meriliikenne jatkuu kalliina, vakuutusmaksut nousevat ja häiriöt ovat yleisiä.	Täysi saarto: Itämeren yhteydet katkeavat; Suomi on eristyksissä ja riippuvainen pohjoisesta.
Yhteiskunnallinen turvallisuus	Uusi yhteiskuntasopimus: Korkea luottamus säilyy ja sivistys suojaa disinformaatiolta.	Ideologinen sumu: Polarisaatio ja algoritmien lietsoma epäluottamus halvaannuttavat päätöksenteon.	Sisäinen hajoaminen: Talouskriisi ja ulkopuolinen vaikuttaminen johtavat kriisiytyviin yhteiskunnallisiin konflikteihin.
Teknologinen suvereniteetti	Strateginen kärkiosaaja: Suomi johtaa 6G:n, kyber-turvan ja arktisen teknologian kehitystä.	Digitaalinen siirtomaa: Täydellinen riippuvuus ulkomaisista alustoista.	Infrastruktuurin romahdus: Kriittiset järjestelmät lamautetaan laajamittaisilla kyberiskuilla.
Talous ja turvallisuusmenot	Strateginen 5 %: Puolustusinvestoinnit vauhdittavat teknologista kasvua ja vientiä.	Velka- ja verotaakka: Kasvat menot leikkaavat hyvinvointipalveluista, heikentäen koheesiota.	Sotatalous (35 % BKT): Talous alistetaan täysin puolustukselle; hyvinvointivaltio lakkaa olemasta.
Arktinen alue	Vahva yhteistyö: Arktisen alueen maiden yhteistyötä vahvistetaan vaikeasta tilanteesta huolimatta.	Hämmennys ja jännitteet: Venäjä, USA ja Kiina luovat tarkoituksellista jännitettä Arktisella alueella, Pohjoismaiden tilanne vaikea	Sotilaallinen konflikti: Arktisen alueen tilanne eskaloituu sotilaalliseksi konfliktiksi.

Taulukko 4. EU:n kehityslinjat maailmanjärjestyksen murroksessa

Tämä taulukko tutkii epävarmuustekijöitä, jotka liittyvät Euroopan unionin toimintaan tilanteessa, jossa se joutuu määrittelemään roolinsa uudelleen Yhdysvaltojen tuen epävarmuuden, Kiinan nousun ja Venäjän aggression puristuksessa. Tulevaisuustaulukon idea on esittää erilaisia mahdollisia vaihtoehtoja ja se toimii tässä muistiossa esimerkkinä mahdollisista muuttujista.

Epävarmuus-tekijä	Vaihtoehto A: Hallittu muutos / "Strateginen kypsyys"	Vaihtoehto B: Pysähtyneisyys / "Sivus- takatsoja-Eurooppa"	Vaihtoehto C: Hallitsematon murros / "Hajaannus"
Päätöksenteko ja yhtenäisyys	Pragmaattinen liitto-valtio: Siirtyminen määräenemmistöpäätöksiin ja "halukkaiden koalitioihin" tehostaa toimintakykyä.	Instituutiokankeus: EU säilyy muodollisesti yhtenäisenä, mutta yksittäisten maiden veto-oikeudet ja sisäiset jännitteet halvaannuttavat päätöksenteon.	Halvaannus: Unioni hajoaa toimintakyvyttömäksi ja kansalliset edut ja ulkopuolinen manipulointi murtavat perusrakenteet.
Puolustus ja turvallisuus	Eurooppalainen armeija: Strateginen autonomia toteutuu yhteisen puolustusvalmiuden (Readiness 2030), integroidun teollisuuden ja oman ydinpelotteen kautta.	Vähäinen yhteistyö: Puolustusyhteistyö keskittyy pienimuotoisiin, säästöliekillä toimiviin kriisinhallintaoperaatioihin ilman todellista pelotetta.	Turvallisuustyhjiö: NATO murenee Yhdysvaltojen vetäytyessä, ja Eurooppa jakautuu suojatomiin etupiireihin Venäjän aggression edessä.
Talous ja sisämarkkinat	Sisämarkkina 2.0: Sisämarkkinoiden täysi potentiaali, mukaan lukien pääoma-markkinaunioni vauhdittaa dynaamista kasvua.	Euroskleroosi: Talouskasvu pysyy kituliaana ja sisämarkkinat hajanaisina; EU muuttuu ylisäädellyksi kauppaliitoksi, joka menettää kilpailukykynsä.	Markkinoiden mureneminen: Globaali kauppajärjestelmä romahtaa ja EU:n sisämarkkinat kriisiytyvät.
Teknologia ja suvereniteetti	EuroStack-suvereniteetti: EU investoi 300 miljardia euroa omaan digitaaliseen infrastruktuuriin ja nousee tekoälyn soveltamisen kärkialueeksi yhdessä luotettujen kumppanien kanssa.	Digitaalinen siirtomaa: Eurooppa jää pysyvästi riippuvaiseksi yhdysvaltalaisista ja kiinalaisista alustoista ja niiden sisäänrakennetuista arvoista.	Infrastruktuurin romahdus: Kriittinen digitaalinen infra lamautuu kybersodassa tai ulkopuolisten toimijoiden lamautustoimien vuoksi.
Transatlanttiset suhteet	Haastettu kumppanuus: EU ja Yhdysvallat kykenevät erimielisyyksistä toimimaan yhdessä valituissa kysymyksissä.	Vasalli-suhde: EU alistuu Yhdysvaltojen ehdolliseen suojeluun ja transaktionaaliseen saneluun, menettäen oman poliittisen liikkumavaransa.	Vihamielinen irtiotto: Yhdysvallat kohtelee EU:ta turvallisuusriskinä; taloudellinen pakottaminen ja jopa sotilaalliset uhat (esim. Grönlanti) repivät suhteet rikki.
Arvot ja demokratia	Demokratian kilpi: EU onnistuu suojaamaan informaatioympäristönsä ja vahvistamaan oikeusvaltioperiaatetta kaikissa jäsenmaissa.	Ideologinen sumu: Algoritmien ruokkima polarisaatio ja populistien nousu hämärtävät yhteiset arvot ja murentavat sosiaalista koheesiota.	Sivilisaation rapautuminen: Demokratia murenee sisältäpäin; autoritaarinen kehitys johtavaa oikeusvaltion romahdukseen.

Kolme skenaariota maailmanpolitiikan toimintaympäristöstä

Seuraavaksi esitetään kolme tiivistä, esimerkinomaista skenaariota maailmanpolitiikan toimintaympäristöstä, jotka sijoittuvat 2030-luvun alkuun. Skenaariot on johdettu edellä esitetyistä tulevaisuustaulukoista. Taulukoita (suurvaltojen väliset suhteet, keskivaltojen nousu ja Pohjoismaiden rooli maailmassa) on rikastettu lähdemateriaalin tarjoamalla yksityiskohdilla ja käsitteillä.

1. SUURVALTOJEN VÄLISET SUHTEET: "MURSKAPOLITIIKAN KERROSTUNUT TODELLISUUS"

Tilanne 2032: Maailmanjärjestys on siirtynyt pysyvästi "yhden pelin" aikakaudesta "**monen pelin**" **todellisuuteen**, jossa universaalit normit on korvattu transaktionaalisilla diileillä. Yhdysvallat toimii "valikoivana suurvaltana", jonka turvatakuut ovat ehdollisia ja sidottuja liittolaisten omaan suorituskykyyn. Kiina on onnistunut rakentamaan rinnakkaisen, länsimaista riippumattoman teknologia- ja rahoitusekosysteemin, jota se tarjoaa globaalille etelälle vaihtoehtona "läntiselle hegemonialle".

Keskeiset piirteet:

- **Dual-stack -toimituksetjut:** Globaalit suuryritykset operoivat kahden erillisen ja yhteensopimattoman järjestelmän (USA-vetoinen ja Kiina-vetoinen) välillä välttyäkseen pakotteilta.
- **Suunniteltu läpinäkymättömyys:** Valtiot käyttävät informaatioepäsymmetriaa aseena; avoimuuden sijaan tietoa pimentämällä haetaan strategista etua.
- **Strategiset "tilannekohtaiset kumppanuudet":** Pysyvät arvoliitot ovat mureneet, ja suhteita ohjaa lyhytjänteinen hyötyajattelu (situationships).

2. KESKIVALTOJEN NOUSU: "STRATEGISTEN NAVIGOIJIEN KUKOISTUS"

Tilanne 2032: Niin sanottu "suuri pirstaloituminen" (The Great Fragmentation) on siirtänyt vallan painopistettä suurvalloilta aktiivisille keskivalloille. Intia, Indonesia, Turkki ja Persianlahden maat eivät enää valitse puolta, vaan harjoittavat "monisuuntaista liittoutumista" (multi-alignment). Nämä maat toimivat järjestelmän aktiivisina muotoilijoina, joiden valinnat määrittävät globaalin vakauden.

Keskeiset piirteet:

- **Kytkeyty suvereniteetti:** Keskivallat tavoittelevat autonomiaa valikovalta keskinäisriippuvuudella – ne ovat tarpeeksi omavaraisia selviytyäkseen häiriöistä, mutta riittävän houkuttelevia kumppaneita säilyttääkseen vaikutusvaltansa.
- **Käytävävaltiot:** Turkin ja Singaporen kaltaiset maat hallitsevat energia- ja kauppavirtoja blokkien välillä, toimien neutraaleina "käännöskerkosina" fragmentoituneessa maailmassa.
- **Resurssisuvereniteetti:** Mineraalirikkaat maat (kuten Indonesia ja Afrikan valtiot) käyttävät kriittisiä raaka-aineita vipuvartena vaatien investointeja ja teknologian siirtoa vastineeksi viennistä.

3. POHJOISMAIDEN ASEMA MAAILMASSA: "RESILIISSIN ETULINJA JA POHJOINEN YDIN"

Tilanne 2032: Pohjois-Eurooppa on vakiintunut Naton ja EU:n strategiseksi painopistealueeksi, mutta samalla se elää jatkuvan hybridisodan ja "uuden kylmän sodan" varjossa. Suomi ja muut Pohjoismaat ovat toteuttaneet "Readiness 2030" -suunnitelman, joka on integroinut alueen puolustuksen ja huoltovarmuuden tiiviiksi kokonaisuudeksi. Riippuvuus Itämeren haavoittuvista meriyhteyksistä on vähentynyt merkittävästi uusien, Norjan ja Ruotsin kautta kulkevien logististen elämänlankojen myötä.

Keskeiset piirteet:

- **Strateginen 5 %:** Suomi käyttää 5 % BKT:staan kokonaisturvallisuuden, mikä kattaa perinteisen puolustuksen lisäksi massiiviset panostukset T&K-toimintaan, kyberturvaan ja arktiseen teknologiaan.
- **Pohjoismainen puolustuskonsepti:** Pohjoismailla on yhteinen operatiivinen komentorakenne ja saumaton sotilaallinen liikkuvuus (Military Schengen).
- **Demokratian kilpi:** Pohjoismaat ovat onnistuneet säilyttämään yhteiskunnallisen luottamuksen vahvalla informaatiointegriteetillä, vaikka algoritmien lietsoama polarisaatio on haastanut perinteistä konsensus-hakuista päätöksentekoa.

Skenaariot perustuvat analysoituihin raportteihin: 10F Consortium [1–32], Sitran ennakointikatsaukset [46–167, 459–545], Capful-skenaariot [812–899] sekä Munich Security Report 2026 [907–1004].

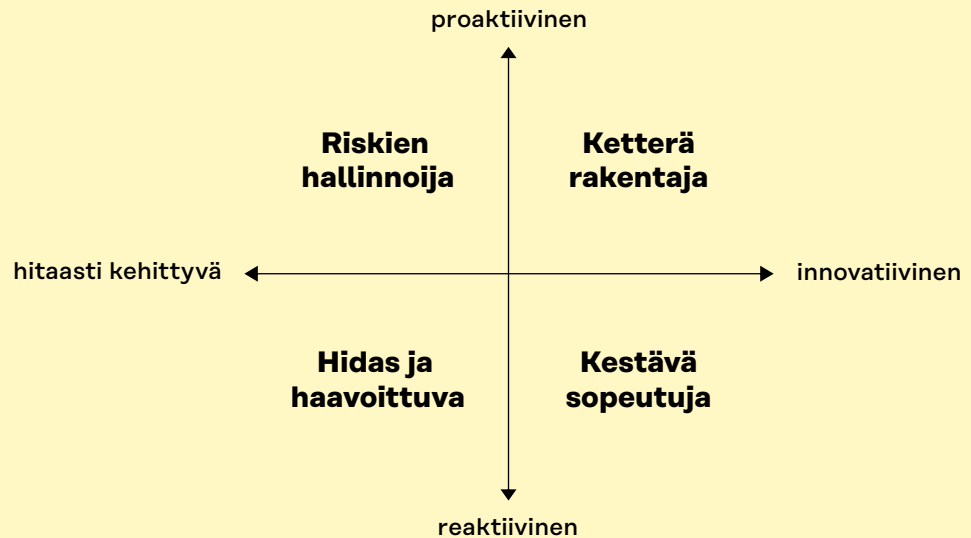
Tulevaisuustaulukko, skenaario ja skenaarionelikenttä

Tulevaisuustaulukko on menetelmä, jonka avulla jäsennetään vaihtoehtoisia tapoja, miten tulevaisuus voi kehittyä. Taulukoinnilla tunnistetaan keskeiset muutostekijät ja niiden mahdolliset kehityssuunnat. Taulukon eri muuttujia yhdistelemällä voidaan rakentaa erilaisia tulevaisuuskuvia tai esimerkiksi skenaarioita.

Skenaario on johdonmukainen ja uskottava kuvaus mahdollisesta tulevaisuudesta. Se rakentuu muutostekijöiden yhdistelmistä ja auttaa ymmärtämään, miltä maailma voisi näyttää ja mitä seurauksia kehityskuluilla olisi. Tässä raportissa ei rakenneta varsinaisia skenaarioita, mutta hyödynnetään skenaarionelikenttää jäsentämään Suomen erilaisia toiminnan mahdollisuuksia.

Skenaarionelikenttä auttaa hahmottamaan erilaisia strategisia valintoja, joita Suomi voi ulko- ja turvallisuuspolitiikassa tehdä; millaisilla ratkaisuilla Suomi voi olla ketterä rakentaja? Mitkä päätökset tekisivät meistä hitaita ja haavoittuvia? Mihin on sopeuduttava? Mitä riskejä on huomioitava? Nelikenttä voi olla myös olemassa yhtä aikaa eri toiminnan alueilla, olennaista on mikä skenaarioista painottuu toiminnassa.

Kuvio 1: Skenaarionelikenttä

Lähteet

10F Consortium (2026). 10 Forecasts: From One Game to Many Games.

Andersen, T. M., & Svarer, M. (2025). The future of the welfare state – A Nordic perspective. *Oxford Review of Economic Policy*, 41(1).

Atlantic Council. (2023). How Sweden and Finland’s membership in NATO affects the High North.

Arctic Portal (2026). Nordic ministers sign a long-term defence strategy.

Capful & Sitra. (2025). Suomen talouden kasvun tulevaisuus uuden ajan sotataloudessa.

Chatham House (2026). How middle powers can weather US and Chinese AI dominance.

CMI Insight. (2026). Peace as a Power Play – Mediation in an Era of Disorder.

Draghi, M. (2026). The Foundations of New Europe. Groupe d’études géopolitiques / Grand Continent.

Gaens, B. (2025). From periphery to centre: India as a pivotal state shaping a post-Western world. In V. Sinkkonen, V. Laine & M. Puranen (eds.), *Competing visions for international order*. Routledge.

Institute for Economics & Peace (2026). The Great Fragmentation: The rise of middle powers in a fractured international order.

Kauppila, L., Sinkkonen, E., & Söderström, I. (2025). Rethinking interdependencies: Ideal-typical worldviews on small and medium powers’ economic security. *Cooperation and Conflict*.

Munich Security Conference. (2026). Munich Security Report 2026: Under Destruction.

Mölling, C., & Schütz, T. (2026, April 9). Defence: Europe needs a plan B for NATO. European Policy Centre.

Neack, L. (2017). Searching for middle powers. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. Oxford University Press.

NordForsk (2025). Exploring the future of remote Nordic labour markets.

Nordic Innovation (2025). Annual Report 2025.

Ponczek, C. B., & Helwig, N. (2025). Facing Trump: Can Europe act as one? UPI & TEPSA.

Sitra (2025). Turvallisuusympäristön murros – Muutosten kokonaiskuva. Sitran ennakointikatsaus 1.

Sitra (2025a). EU:n mahdollisuudet murrosten ajassa. Sitran ennakointikatsaus 4.

Sitra (2026a). EU kriisien aikakaudella. Sitra.

Sitra (2026b). Megatrendit 2026: Kohti uutta yhteiskuntasopimusta. Sitran selvityksiä 251.

TEPSA (2025). EUCO Debrief July 2025.

Turkki, T. (2026). Kirjallinen lausunto valtioneuvoston tulevaisuusselontekoon. KanSei Strategy & Foresight / Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta.

Ulkopoliittinen instituutti (FIIA) (2025a). Four scenarios for the future of transatlantic relations. FIIA Briefing Paper 415.

Ulkopoliittinen instituutti (FIIA) (2025b). The boom and crash of cooperative security in Europe. FIIA Briefing Paper 408.

Ulkopoliittinen instituutti (FIIA) (2026c). Ukraine is losing the war: Implications for Europe. FIIA Briefing Paper 03/2026.

Ulkopoliittinen instituutti (FIIA) (2025). BRICS+ and the age of multipolarity. FIIA Briefing Paper 407.

Ulkopoliittinen instituutti (FIIA) (2025). China in the Arctic governance system in the new Cold War era. Palgrave.

Ulkopoliittinen instituutti (FIIA) (2025). Global development in crisis. FIIA Briefing Paper 420.

Ulkopoliittinen instituutti (FIIA) (2025). Preparedness for geoeconomic risks. FIIA Research Paper 3.

Ulkopoliittinen instituutti (FIIA) (2026). Contesting the liberal international order from within. FIIA Research Paper 4.

Ulkopoliittinen instituutti (FIIA) (2025). The European Union's crisis management efforts. FIIA Briefing Paper 427.

UNESCO Chair / UniTwin (2025). Greenland Scenarios.

Vahti, Jukka (toim.). (2026, huhtikuu). Huomisen luottamus Suomessa: Kuinka rakentaa yhteiskunnallista turvallisuutta rauhattomuuden ajassa? Sitran työpäpaperi. Sitra.

World Economic Forum (2025). What are middle powers and why do they matter.

Kirjoittajat ja työryhmä

Elina Kiiski-Kataja työskentelee Sitrassa ennakoinnin johtavana asiantuntijana. Hänellä on reilun viidentoista vuoden kokemus strategisesta ja yhteiskunnallisesta ennakoinnista sekä julkisen, yksityisen ja kansalaisyhteiskunnan sektoreilta. Viime vuosina hän on keskittynyt erityisesti sekä kotimaisen että kansainvälisen toimintaympäristön murrokseen. Väitöskirjassaan (syksy 2026) hän on tutkinut Euroopan teknologiseen tulevaisuuteen liittyviä aiheita.

Teppo Turkki on Itä-Aasian, geopoliittisten ja yhteiskunnallisten muutosten ja strategisen ennakoinnin asiantuntija. Hän on työskennellyt diplomaattina ja tutkijana lähes kymmenen vuotta Aasiassa, mm. tiede-, teknologia- ja innovaationeuvoksena Suomen Japanin ja Etelä-Korean suurlähetystöissä sekä Suomen edustajana Taiwanissa. Turkki toimii nykyisin itsenäisenä strategisena konsulttina sekä vanhempana neuvonantajana Sitrassa ja CMI:ssä.

Jukka Vahti on johtava asiantuntija Sitran ennakointitiimissä. Viime vuosina hän on keskittynyt erityisesti turvallisuusaiheisiin sekä teknologia- ja digitalisaatiokehityksen yhteiskunnallisiin vaikutuksiin sekä suomalaisten tulevaisuusajattelun muutoksiin. Vuosina 2022–24 Vahti toimi Sitran Digitaalinen valta ja demokratia -projektin projektijohtajana.

Asiantuntijatyöryhmä:

Oskari Eronen on CMI – Martti Ahtisaari Peace Foundationin ohjelma-johtaja ja johtoryhmän jäsen. Hän on mukana CMI:n dialogi- ja välitystyössä useissa rauhanprosesseissa eri maanosissa sekä rauhanvälityksen menetelmien kehittämisessä. Hänellä on aiempaa kokemusta kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden kysymyksistä mm. Ulkoministeriöstä sekä kriisinhallinnan alalta.

Veera Heinonen toimii Sitran ennakointijohtajana. Hän vastaa tiiminsä kanssa siitä, että Sitran tuottama ennakointitieto ja kehittämät menetelmät tukevat päätöksentekoa ja vahvistavat tulevaisuusajattelua. Heinonen on työskennellyt pitkään diplomatian parissa, muun muassa ulkoministeriössä ja Tasavallan presidentin kansliassa. Taustansa ansiosta hänen erityisosaamisalueitaan ovat ulko- ja turvallisuuspolitiikka sekä laaja ymmärrys poliittis-hallinnollisesta järjestelmästä ja demokraattisesta päätöksenteosta.

Paula Olavinsilta on neuvonantaja CMI – Martti Ahtisaari Peace Foundationissa. Hän työskentelee CMI:n Multilateral Affairs and Peacemaking Policy -tiimissä ja johtaa Peacemaking Policy -projektia. Olavinsilta keskittyy työssään rauhanvälityksen toimintatapojen muutokseen ja parhaisiin käytäntöihin.

Sinikukka Saari on johtava tutkija Ulkopoliittisessa instituutissa. Hän työskentelee UPI:n Suomen ja Pohjois-Euroopan turvallisuus -tutkimusohjelmassa ja johtaa instituutin poikkileikkaavaa strategisen ennakkoinnin teemaa. Saaren asiantuntemusalueita ovat mm. Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikka, Euroopan turvallisuus ja Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka.

SITRA

SITRAN MUISTIO 5.5.2026

Sitran muistiot ovat tulevaisuustyömme taustaksi
tuotettuja sisältöjä.

ISBN 978-952-347-468-0 (PDF) www.sitra.fi

SITRA.FI

Itämerenkatu 11-13

PL 160

00181 Helsinki

P. +358 294 618 991

LinkedIn @Sitra